

Het leven, manieren ende doot van de glorieuse martelaeren Adrianus en Jacobus ...

<https://hdl.handle.net/1874/242515>

HET LEVEN
MANIEREN ENDE DOOT
VAN DE
GLORIEUSE MARTELAEREN
ADRIANVS
ENDE
IACOBVS

Canonicken Regulieren van onse Lieve Vrouwe te Middelborgh in Zeelandt, der Ordre van Præmonstreyt, van het gheselschap der 19. Martelaeren van Gorcum.

DOOR
FR. JOANNES LUDOLPHUS
VAN CRAYVVINCKEL

*Canonick Norbertijn van Tungerlo,
ende Pastoor van Oelegem.*

TOT UYTRECHT,
VOOR ARNOLD. VANDEN EYNDEN. 1677.
Met Approbatie.

Ad par nobile martyrum Adrianum & Iacobum candidi Ordinis
Pramonst. Canonicos. Pastores fideles illustratos per R. D.
Ioannem Ludolph. van Crayvynckel Pastorem & Cano-
nicum eiusdem Ordinis Tongerlōanum.

Epigramma Cronographicum

EXIMIJ pVgILes pro reLLIglone fILDeqVe
DVM sVbeVnt pVgnæ seVa perICLa parlS;
In CrVce CertatVM est: neCerte CrVX Corpora Letho;
VIVaqVe Mens faCtâ fert Vr aD aLta VIâ:
pLenIVs eX astris hæC MVnera fVDerat arbor,
DVM fult eX EIgno pLena sVborta saLVs;
hâC agnV's sVperas DVM soLVIt (Vr arlete) portas;
reDDitVs eX sIlIgljs VIctor aD astra plagis:
Jte pIj pVgILes, agnI qVIMVnDa seCVrl,
ComPlta, sIDeret VoLVItls aXIs iter:
præbVIt agnInIs aqVILe (* 1.) DeCVs Ire trIVMphIs
penna, qVoD haVD rapient æVa, VeLVLLa Dies;
aD VestrospennaM CornIX (* 2.) qVoqVe Léglr honores
qVaM non LIVor eDaX, Ipsa neC æVa terent:
aLes In hâC MVnDø VIVet fatogVe sVperstes
DeteXens æVI (* 3.) sæCVLa Magna sUl,
qVI serlt In LVCTV
Metlt In gAVDIjs. D. F. D. M.

(* 1.) Ioan. Evangelista penna qui in Apocalijpsi descripsit
triumphos Agni (* 2.) Allusio ad nomen Authoris (* 3.) Cor-
niti narratur vivere per plura secula.

Voordeel der Kercken ghekomen wyt de Martelie van haer
twee kloecke Beschermers Adrianus en Iacobus, ver-
thoont in dit Jaer schrift.

nV hoeft Die Kristen KerCk gheen WoLVen ranDr te
DVghen

Mits sIl een Iacob slet (* 1.) Die Voor het Vee
WILt staen (VLVghen)

oft Moet Voor gheen gheWeLr Der heLle heLren
nV haer Voor VeLtheer Dient Den WaCkren aDrIaan
het DroeVlg sæYen

Wort vroLYck MacYen D. F. D. M.

(* 1.) Iacob een schaepheerder genaemt. (* 2.) Adrian
Martelaer een velt-heer der Romeynen.

*Veneratione omni dignissimis , nec non
pietate ac Doctrinâ planè conspicuis ,
RR. DD. Pastoribus , Vicarijs ,
Ceterisque Canonicis Norbertinis
Monasterij Tungerloënsis.*

Bortissimæ Civium Spartanorum
Matres , pro communi Patriæ bono,
filios suos in bellum missuræ , cum
clypeum , quo se in pugná adversus
hostium tela tutarentur , illis in manus darent,
Laconicâ planè fortitudine , hoc ab iisdem re-
quirebant , ut nè domum , nisi cum aut super
clypeo reverti curarent. Tunc enim & filios
suos Spartano nomine dignissimos , & se fœlici-
cissimas Matres arbitrabantur futuras , si hi aut
victis Hostibus suum gloriosi clypeum in ur-
bem referrent , aut ab Hostibus fortiter pugnan-
do cæsi , super clypeo , non minus gloriose
referrentur ipsi. Nihil autem ignobilius , nihil
turpius ducebant , quam si , inclinatâ forte La-
cedæmoniorum acie , abjecto turpiter scuto , si-
mul & animo ignominiosam filij sui fugam cir-
cumspexisse.

Hic tuus quoque , ô Candidissima Mater
nostra Religio Præmonstratensis , est sensus ,
hæc tua mens , cum filios tuos ac Alumnos
domi & in umbrâ desides vitam suam tradu-
cere minimè pateris , sed eos è contra , pulcher-
simâ Dei ipsius armaturâ , spe , inquam , salu-

D E D I C A T I O.

tis ut galeâ , (ad Ephes. 6.) Verbo Dei quasi gladio , ac fortissimo denique fidei scuto , ex Apostolicis scriptis , munitos , in arenam ac solem , adversus Principes & Potestates , adversus mundi Rectores tenebrarum harum , cum perennaturâ nominis tui gloria emittis.

Ita sibi , inquis , filij mei , quos ad bella Domini , pro Domini eiusdem grege , bellanda destino , persuasum habeant , hoc cogitent , ita fruantur pro Dei , matrisque suæ Præmonstratensis Ordinis gloriâ , pro communi Christianæ Reipublicæ bono curâque animarum , vitam quoque ipsam ac sanguinem esse fundendum , & super fidei fortiter defensæ scuto in cæleste Capitolium potius esse inferendos , gloriosâ defunctos morte , quam servatâ brevissimi temporis vitâ , stationem animasque curæ suæ concreditas esse deferendas. Hoc sane in genere quid tu , quid filij tui , tot iam seculorum decursu , perquam equidem generosè præstiterint , non Angustis Epistolæ unius dedicatoriæ dicendi spatij ac nervis , sed plurium , sed bene magnorum librorum voluminibus Orbi esset proponendum.

Quod cum temporis facultatisque meæ mediocritas non patiatur , è fortissimorum Pugilum numero infinito , paucos mihi , ac duos illos potissimum , in nostræ fidei ac Religionis odium à Batavis , Anno Dominicæ Incarnationis 1572. cæsos , ac nuper à Sanctissimo Clemente Pont. Max. in Sanctorum numerum adscriptos ,
exiguo

D E D I C A T I O.

exiguo hoc libello, Pastoribus Pastores in exemplum ac incitamentum proponendos delegi: *Adrianus* hi sunt & *Iacobus*, Pastorum illud par nobilissimum, qui vestem suam candidam in sanguine Agni lavantes, Candidi ipsi & rubicundi, (Cant. 5.) Qualis in Salomonico Epithalamio cælestis Sponsus describitur, in Beatorum sedes, certissimo Pontificis pronuntiato, sunt ingressi; Religione, inquam, ac veste candidi, Martyrio ac sanguine fuso rubicundi, (Beda in fest. Sancto.) O verè Beata Mater nostra Religio Præmonstratensis, quam sic honor divinæ dignationis illuminat, quam vincetium gloriosus Martyrum sanguis exornat, quam inviolatæ confessionis candida induit virginitas. Floribus tuis nec rosæ nec lilia desunt. coronæ quippe dignitatum tibi sunt vel de virginitate candidæ vel de passione purpureæ vel de sollicitudine Pastoralis virides: Inter quas vos ô Beatissimi Martyres, *Adriane* & *Iacobe* cum BB. Confratribus vestris Martyribus *Ludolpho*, *Eelkone*, *Hroznatâ*, *Eckio*, *Theodoro*, *Ioanne*, *Godefrido* & nostro *Petro Calmhoutano*, aliisque, Laureati rubicundè vernatis, cælestis Paradisi nobiles Incolæ.

Hos ego vobis potissimum, VV. DD. Pastores, Cæterique Confratres super propugnata insigniter fidei scuto compositos nunc sisto, & in stationes vestras, domusquè triumphali pompâ infero, ut quemadmodum Prælati nostri, eximiâ cum Sanctitate, tum probitate il-

D E D I C A T I O.

Iustres, BB. Hugonem, Rainerum, Siardum, Dominicum, Gilbertum, VValtmannum & Henricum; Canonici Religiosi, Iosephum, Macarium, Godefridum & Rabodonem; Virgines Deo Sacræ, Gertrudem, Christinam, Elizabethas, Redigundem, Beatricem & Pontiam; Conuersi Gerlacum, Folcaldum, Aldericum & Ludovicum; Novitij denique Iacobum suum Viconiensem, proprios sibi asciscunt, & veluti Patronos cultu prosequuntur ac veneratione: Ita & DD. Pastores Frederico, Arnoldo, Petro Calmboutano, Ioanni Bosch, & his maximè SS. Adriano & Iacobo, se in clientelam tradant, eorum intueantur exitum conversationis, & imitentur fidem.

Cum enim virorum magnorum exempla non planè abiecti animi ad imitationem sui allicere facile possint, tum verò præcipuam vim ea habent, ipsorum qui regulâ, habitu & eadem nobiscum vivendi ratione conjuncti, magnanimitatis & fortitudinis argumenta nobis exhibent. Tum profecto, si umquam alias Augustinianum illud vim suam obtinet: (8. Confes. cap. 11.) *Tu non poteris quod isti & ista? possumusque insignem illam magni Senecæ sententiam in rem atque utilitatem nostram adhibere: (Epist. 96.) Singula iam vicere multi; ignem Mutius, crucem Regulus, venenum Socrates, exilium Rutilius, mortem ferro adactam Cato, & nos vincamus aliquid.*

An autem depictæ in parietibus SS. Martyrum imagines, Anastasium fortem illum in Persia
Athle-

D E D I C A T I O.

Athletam ad obeundam pro divinâ gloriâ cruentam adeo mortem incitaverint, nos autem ipsorum Martyrum sanguis faxis & pavimento pertinaciter ad multos annos inhærens, ut magnum quicquam pro Deo & agamus & patiamur, non impellet? Sed quid è *Persta* aut remotis terrarum tractibus gloriosorum Martyrum gesta, & ad Martyrium incitamenta accerso, cum vicina nobis *Hollandia Adrianum & Iacobum*, cum ipsa, in quâ degimus *Brabantia*, quin etiam *Tungerloënsis* nostri monasterij septa viros hoc in genere clarissimos suppeditent.

Cogitate enim, si placet, Sanctissimæ memoriæ V. D. *Petrum* in *Harensi* pago Curatorem, nec non *Henricum Bossium Rosendalensem* ex *Priore Tungerloënsi* Pastorem de *Duffel*, *Alphen* & *Nispen*, ac denique *Arnoldum Vesslem* de *Tilborgh*, Pastorem in parvo *Sundert*, qui omnes ab Hæreticis aut Latronibus post multas vexationes, post atrocissima ab iisdem accepta vulnera, crudeli tandem morte interempti sunt; quorum sanguis, quod magni instar Miraculi profectò haberi potest, pertinaciter adeo muris lapidibusque inhæsit, ut, quantumvis conarentur aliqui, nulla tamen ratione abstergi potuerit. Utinam eorum & S. P. *Norberti* meritis & nostris supplicationibus aliquando revelentur, ut quadruplici propugnaculo (fortissima siquidem locorum præsidia SS. Reliquiæ sunt) hinc B. Patre *Siardo* Abbate, indè tribus hisce Pastoribus contra omnia

D E D I C A T I O.

omnia aduersantia Monasterium nostrum muniatur.

Sinite vero, VV. DD. Pastores, ut Cypriani Sanctissimi Martyris, aliorumque Patrum verbis vos ad extremum alloquar: (Cypria. ad Mart.) *Idcirco calicem Domini bibitis, ut possitis & ipsi propter Christum sanguinem fundere.* At, quid si, qui mortem pro Christo inferant contingat deesse? tum sanè, (Greg. hom. 35. in Evang.) *Ferre contumelias, odientem diligere, Martyrium est in occultâ cogitatione.* Sed, nec contumelias infert quisquam, nec, qui odio prosequatur, propterea pulcherrimâ hac me laude excidere est necesse? hoc qui interrogas, Religiosusne es? (Bona c. 40. princ. Vitæ Christ.) *Vita Religiose ad præscriptum suæ Regule strictè viventis incrementum Martyrium est,* inquit, Cardinalis Bona. *Voluntate pauper es? iam Martyr es. Quid sibi vult, inquit, Bernardus, quod eadem promissio facta est pauperibus & Martyribus, nisi quia veri Martyrii genus est paupertas voluntaria?* Hemne tu virginitatis tuæ florem integrum conservas & incorruptum? te, si hoc facis, Martyrem Hieronimus pronuntiat: *Habet enim, Secundum Patris huius sententiam, & pudicitia servata Martyrium suum.*

Denique si Pastor es, & tempore contagionis, ut bonus Pastor animam pro ovibus ponis, uti multi ex nostris, superioribus annis animosè fecerunt, Martyrem te nominat Car-

dina-

DEDICATIO.

dinalis *Baronius* in suo *Martyrologio* pridie
Calend. Martij his verbis: *Alexandria* Com-
memoratio SS. Presbyterorum, Diaconorum &
aliorum plurimorum qui tempore *Valeriani Imp.* cum
pestis savissima grassaretur, libentissime mortem
oppetere, quos velut *Martyres* religiosa piorum fides
venerari consuevit.

Ultimò, adversus carnis, mundi & Dæmo-
nis illecebras fortiter te geris? audi, quiquis es,
Hipponensem Præsulem: (*Aug. Serm. 250.*
de temp.) *Contra mortifera blandimenta* luctemur
scientes in eo etiam quotidiana *Martyria* *Christia-*
nis non deesse.

Ad istud saltem *Martyrij* genus, si sanguinem
vitamque nostram non reposcat, per *BB. Mar-*
tyrum Adriani & Iacobi intercessionem *Deus*
nos optimus & *Maximus*, divinâ suâ gratiâ
adiutos, dignetur admittere.

Ita vovebam

FF. DD. *Vestrarum servus in Christo.*

FR. IOANNES LUDOLPHUS VAN GRAY-
WINCKEL, PASTOR IN OEELEGEM.

Inleydinghe tot het Leven ende Martelie vande HH. Martelaeren
Adrianus ende Iacobus.

M Et schynt dat inde voortyden by de Oversten vande H. Kercke niet kostelijcker oft weerder en is gheweest, dan dat devrome daeden van de Christenen, ende de manhaftighe stryden vande HH. Martelaeren ter eeuwighen ghedenckenisse by schrift aengeteeckent souden worden. Den eersten van dit voornemen, die groote neersticheyt in dese saecke ghedaen heeft, is gheweest den H. Clemens Paus van Roomen, ghelyck van hem ghetuyght wordt in den boeck der Pausen, aldus: Desen heeft ghevildt dat de stadt van Roomen verdeylt soude worden in seven vrijcken, onder seven ghetrouwve Schrijvers der Kercke, die de daeden der Martelaeren, sorghevuldelyck ende neerstichlyck elck een in sijn vryck soude ondersoecken.

Doch op dat t'selve ghetrouwelijck gheschieden soude, soo heeft Fabianus Paus over de ghemelde selve Schryvers naderhandt ghestelt seven Subdiakens, ende soo veel Diakens, welcker last vvas alles neerstelijck op te soecken ende t'gene bekennt vvas, aen den Paus te kennen te geven, die de gheschiedenissen by de Schrijvers aengheteeckent, souden stellen onder de Kerckelycke ghedenck-boecken; voor vvelcken ghetrouwven dienst den Paus Anterus de vergheldinghe van Martelaer te sterven, ontfanghen heeft.

I N L E Y D I N G H E.

De Roomsche Kercke haere Moeder sijn andere veel treffelijcke Kercken als ghetrouvve Susters naer-der-handt ghevolght, te vveten, die van *Smyrne*, van *Lyons*, van *VVeenen* in *Vranckerijck*, van *Alexandrien* ende *Cartago*, vviens Bisschop den H. *Cyprianus* seer forghvuldigh is ghevveest, dat de daeghen, op de vveleke de Martelaeren met den laurier-krans van martelie ghekroont vvaeren, aengeteeckent souden worden. Iae langh voor de tijden van *Cyprianus*, als noch woedede de scherpe sweerden van de Tyrannen, ghelyck *Pontius* sijnen Diaken verhaelt vande Oude Vaders aldus: *Onse Voor-ouders hebben de ghemeyn lieden, ende de Nieuuvelinghen in't gheloof, die het Martelie ghekregghen hadden soo veel eeren voor de eerbiedinghe vande bloedt ghetuyghenisse ghegundt, dat sy van hun-lieder tyden, veel oft na by alles hebben beschreven, op dat het oock tot onse kennisse, die noch niet gheboren en vvaeren, soude komen.* VVaer door komt dat wy soo dickwils lesen, dat den Heylighen *Chrysostronus*, *Basilius*, *Ambrosius*, *Augustinus* ende andere soo Heylighe als gheleerde Out-Vaders op den gheboort-dagh van desen oft dien Martelaer een sermoon oft vermaen tot het volck gehadt ende ghedaen hebben, noch meer: de begraeffenissen van soo-daenighe wierden met rym-dichten verciert, als wy naementlijck lesen ghedaen te hebben den H. Paus *Damasus*, die de ghedenckenissen der Heylighen, welcker Lichaemen hy naer het voorbeeldt van

I N L E Y D I N G H E.

den Paus *Eutichianus*, die op verscheyden plaetsen dry-hondert en twee-en-veertich Martelaers met sijn eyghen handen begraeven hadde, ghewoon is gheweest met schoone rym-dichten te ver-ceren. Ende wel niet recht. *Iunius Tiberius* Overste van Roomen plagh hier voortyds al suchtende te segghen: *Wat dan? VVy vreten vvel, ende de na-comelinghen sullen verhaelen van eenen Theseus, van eenen Sinon, ende van andere dierghelijcke teekenen des ouderdoms, ende de na-komelinghen en sullen niet vreten vanden Cloecken Aurelianus den doorluchtighen Vorst, den aldertreffelijcksten Keyser, door den welcken de gheheele werelt aen den Roomschen naem weder is goet ghedaen.*

VVy lesen ende bevinden dat vande Schrijs vers ghepresen worden cenen *M. Sciuola*, die door een Roomsche kloeckheydt sijn eyghen handt die inde moordt ghemist hadde, in een brandende vier stack, sonder die te roeren, tot datse gheheel verbrandt was.

Van eenen *Curtius*, die voor de salicheydt der Borgeren in een gapende diepte der aerden sprongh, ende door sijne doot hun-liden het leven verskerde. Van eene *Portia* die met haeren *Brutus* sich begravende verbrande. Van eene *Lucretia*, de welcke on-kuyschelijck reyn, al te spaede wraeck nam van haer quaet feyt, haers selfs beul wesende. Dese ende andere listighe voorkoopers van ydel glorie, die hier ghepresen worden, seght *Bernardus*, daerse niet

I N L E Y D I N G H E.

niet en syn, ende ghepijnght worden daerse
 syn, welcker sielen het eeuwigh vier verstant,
 hooren en lesen wy daegelijck datse met volle
 monden gheromt worden; hoe veel te meer
 ende met beter recht soo met stemmen als met
 pennen moeten toeghewyhet worden aen de
 eeuwigh ghedenckenisse der na-comelinghen
 soo veel verwinnende scharen der Martelaeren,
 soo veel purpur-verwighe slagh-ordens van
 Vechters, soo veel claer-blinckende hoopen
 vande alder-vroomste strijders die voor het
 gheloove Christi haer Bloet ende Leven door
 de aldervreestste tormenten ghegheven hebben?

Onder dese moghen met recht wel ghestele,
 ghe-cert ende ghepresen worden Onse HH.
 Martelaren *Adrianus* ende *Jacobus* met de seven-
 thien andere Cloecke Martelaeren van *Gor-
 cum*, van onsen Alderheylichsten Vader *Cle-
 mens* den thierenden in het jaer 1675 in het ge-
 tal der salighen ghestelt, op dat dese branden-
 de ende lichtende sackels niet langher en sou-
 den verborghen blijven onder het doncker vat
 der onwetentheydt, maer ghestelt souden
 worden op den kandelaer van al-ghemeyne
 kennisse, want naer verdienst (*S. Max.*) sijn sy
 ghestadigh in de ghedachten der menschen die
 overghegaen sijn tot de blijshap der Engelen)
 ende tot dien eynde hebbe ick voor my ghenom-
 men het Leven van dese twee HH. Mannen en-
 de van meer andere HH. van onse H. Ordre te
 beschrijven, soo tot meerder eere vande HH.

I N L E Y D I N G H E.

soo om den mondte stoppen aen sommighe
 lasteraers die ghevraecht hebben, oft de witte
 Ordre oock Heylighen heeft, ende oft-se Mi-
 rakelen ghedaen hebben: ende princepalijck om
 onse Religieusen aen te wackeren, om haere
 voet-stappen, deuchden, ende goede exempe-
 len van leven naer te volghen. *Vvy* kunnen,
 seght den *H. Chrysofostomus*, (Serm. 1. de Mart.)
Vervveekt vorden door hunne exempelen, op dat
vvy door de hulpe van Christus, onsen vyandt mo-
 ghen vervvinnen, op dat *vvy* *Victorie* bekomen heb-
 bende met de selve Heylighen in de hemelsche rye-
 ken moghen triumpheren. Die wilt eenen goe-
 den Poëet worden, die lese *Virgilium*; die
 wel-spreeckende, leest *Cicero*, die Medecijn,
 lese *Galenum*, die een Rechts-gheleerde wilt
 sijn, lese *Iustinianum*, die een Philosoph, lese
Aristotelem, die een Theologant, lese *S. Tho-
 mas Aquinas*; die een Heylighe wilt wesen,
 lese de levens van Heylighen. Die eenen Mar-
 telaer wilt sijn, dat hy lese ende naer-volghe
 de deuchden ende exempelen der Martelaeren:
 ende en kan hy metter daet niet Martelaer ster-
 ven, dat hy ten minsten met den wille het selve
 begere, dat hy ter liefden Godts in alle lyden
 verduuldigh sy. Want ghelijck den *H. Gregorius*
 seght: *Vervvyt lyden, beminnen die ons haeten, is
 Martelie in de verborghen ghedachten.* Ende ghelijck
 den *Cardinael Bona* seght: het leven van eenen
 Religieus strickt levende naer sijnen Reghel is
 een onbloedigh Martelie. Item, ghewillichlijck

I N L E Y D I N G H E.

in armoede leven is een specie van een waerachtigh Martelic, seght *Bernardus*. Item, in suiverheyt leven, ende de bloeme vande Maegdelijcke reynicheydt forghvuldichlijck bewaeren, seght *Hieronimus* ende *Augustinus*, is een gedue-rich Martelic: *Habet enim & pudicitia servata suum Martyrium.*

Godt wilt geven door de verdiensten van dese HH. Martelaeren, dat wy (ist niet met het Bloet te storten door het sweert der Tyrannen) ten minsten op een gheestelijcke maniere, als nu gheseyt is, moghen Martelaers sijn. Ende ghy HH. Martelaeren *Adriane* ende *Jacobe*, verkryght van Godt dese jonste voor ons, dat wy die met U. L. een van Ordre, Habyt, ende Reghel sijn, oock moghen U. L. gheloof, liefde, sterckheyt ende ghetrouwicheydt navolgen, om ten leste en door U. L. Voorspraecke, tot U. L. gheselschap te moghen gheraecken.

T O T D E N L E S E R.

NEder-lantsche Catholycken
 Wiens deught in soo veel Rycken
 Is door 't Christendom verbreydt,
 Roomen gaet ons hier verbelden
 Twee Neerlandtsche witte Helden
 Die nu Saligh zyn gheseydt.
 Die noch over hondert jaren
 Om Godt, en 't Gheloofs verklaren
 Met stantvastelijck ghemoedt
 On-verschroomt, en on-verdroten

Heb-

TOT DEN LESER.

Hebben kloeckelijck vergoten
Hun onnoosel Christen-bloedt.

Gorcum en den Briel, sal tuyghen
Dat gheen' straf hun ziel kost buyghen;
Dat noch galgh, noch beul noch pyn
Aen Godts vrome **MARTELAREN**
Anders kost als liefde baren

Om voor Godt ghedoodt te zyn.

Hun stantvastē Christen' Daden

Heeft den Heere met ghenaden

Van syn Segheningh' ver vuldt,

Soo dat sy in t'Hemels-heven

Eewigh hunnen Schepper loven

't Lam dat oock storf sonder schuldt.

Dus op dat-men hier beneden

Hunnen lof, met recht en reden

En hun Deught bekennen sou,

Heeft den Roomschen PAUS bevonden

Goedt te wesen te verkonden

Hun Godts-liefde, Hoop, en trou:

Dat t' ghedencken van hun sterven

Eenen Feest-dagh sou be-erven,

Soo heeft hun de Roomsche Kerck'

In 't ghetal der Martelaren

't Samen Saligh doen verklaren

Tot lof van hun Heyligh Werck.

Leert dan Christen Neder-landers

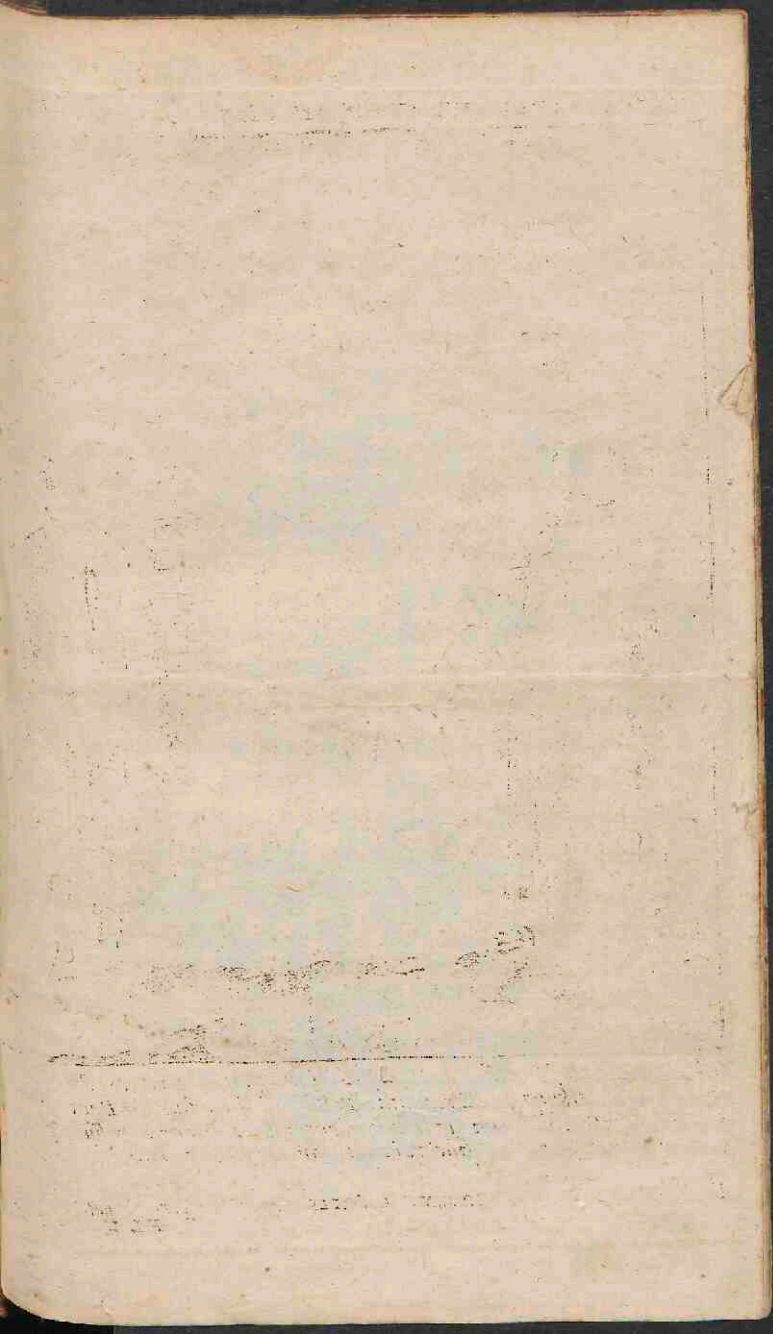
Hoc hier selfs, en nergkens anders

Broeders van u Landt en Bloedt

Voor 't Gheloof en Weth des Heeren

Met hun doodt, Godts Naem ver-eren,

En wat Loon hun Daedt verfoet,

SS. ADRIANVS et IACOBVS Canonici Regulares Ord. Præmonstratensis
monast. middelburg in Zelandiâ: Pastor et Vicarius in Pago Middelburgensi
pro fide Catholicâ cum 17 socijs martyribus Gorcomiensibus prope
Brilam glorioso fune ac sine coronati. añ. 1572. 9. July.

Ampliss Dnō, D. IACOBO HROZNATĀ CRIS monast. Tungerl. Abbati digniss.
F.L.V. Cr. D. C.

HET I. CAPITTEL.

*Adrianus ende Iacobus voor-
den ghevanghen.*

IN het Iaer ons Heeren duysent vijf hondert ende twee-en-seventich, ten tijde van onsen ghenaedigen Coninck van *Spanien Philippus den tweeden*, isser opghestaen een groote vervolginghe teghen de Catholijcken in *Hollandt*, *Zeelandt* ende *Vries-landt*. Als wanneer het scherp sweerd der Ketterische Calvinisten soo seer ghewoedt heeft, dat in't gemelde jaer (naer de ghetuygenisse van *Molanus* ende onsen *Dionisius Mutsaert* in sijne Kerckelijcke Historie) meer bloedts ghestort, ende meer Martelaeren ghemaect sijn hier in onse *Nederlanden* als vanden beginne van de aenwassende Kercke oyt alhier gheschiet is.

Het is dan gheschiet op het voormelde jaer, naer dat die van *Gorcum* op den 26. Junij sich aen de Geusen overghegeven hadden, ende oock de Gheestelijckheydt, die op het Casteel ghevlucht was, twee daeghen daer naer, met conditie ende accoordt met eedt bevesticht, van niemanden te hinderen; soo ist nochtans dat sy, teghen haere solemnele beloften, dese

Gheestelijckheyt hebben ghevanghen ghenomen, vreedelijck gehandelt, ende ten lesten door de strop ter doot ghebracht. Dese cloecke helden waeren negenthien in't getal, daer onder elf Minder-broeders, twee Pastoors van *Gorcum*, een Canonick Regulier, eenen Prædick-heer, eenen werelijcken Priester, ende den Pastoor van *Heynoert*. Wiens naemen wy daer naer sullen verhaelen. Hier sijn oock by ghekomen twee Canonicken Norbertinen, uyt het Clooster van *Middelburgh* in *Zeelandt*, *Adrianus* ende *Jacobus* wesende Pastoor ende Capelaen van het dorp *Munster*, die haere witte rocken met die andere HH. Martelaeren in het bloet des lams ghepurpert hebben.

Het is ghebeurt op het selve jaer, als de Calvinische Zee-roovers, onder den naem van *Geusen*, den *Briel*, een stadt in *Zeelandt* op den mondt vande *Mase* ghelegghen, verovert hadden, ende de onligghende plaetsen doorliepen, niet anders doende dan Kercken, ende Cloosters te rooven en te plunderen, ende de Priesters Religieusen en Monicken, die sy vonden, te dooden, oft met hen ghevangen wech te sleypen: dat sommighe van die boeven de riviere overschepende, tot *Munster* een Dorp op de uysterste paelen van *Hollandt* ghelegen, daer de *Mase* haer instort in den *Ocean* oft groote Zee, aenghekomen sijn: ende alles af-loopende ende doorloekkende, hebben aldaer ghevonden twee witte Religieusen Canonicken der Ordre van
 Præ-

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 3
Præmonstreyt, de welcke sy lieden met den
Vader vanden jonghsten Heere, te weten, *Ia-*
cobus, eenen ouden man ghevanghen ghenom-
men, ende naer den Briel ghevoert hebben.

HET II. CAPITTEL.

Adrianus ende Iacobus Pastoor ende Vi-
carius van het dorp Munster.

VAn het beginsel der instellinghe van de
witte Ordre is altoos de maniere ende
ghebruyck geweest, oock door de Pausen van
Roomen bevesticht, haere Canonicken Reli-
gieusen uyt te seynden om Pastoryen te bedie-
nen, ende last der sielen aen te nemen. Soo dat
Clemens den achtsten dese H. Ordre noemt *een*
eeuvvighen planterye van stercke mannen ende be-
schermers van het Catholijck geloof.

De vocatie van dese Religieusen, is niet alleen
te beneerstigen haer eygen salicheydt: maer
oock sorge te draegen over de salicheydt van
hunnen naesten, ende dese syn als opghenomen
soldaeten, die, soo haest als de trompette slaet,
moeten gereet staen, om in alle gewesten ghe-
fonden te werden, daer den noot vande H. Kerck
vereyscht, ende om de Bisschoppen te helpen
den last der sielen draeghen. Der welcken pro-
fessie, om datse ghelyck-formigher is aen het
leven Christi, is oock daerom volmaeckter,
haer niet alleen begevende om te klimmen op

den Bergh van Contemplatie ende met *Magdalena* in eenicheydt te sitten aen de voeten van *Iesus*; maer oock altemets; met *Christo* tot den dienst der schaeren vanden Bergh neder te daelen, om t'ghene datse door het ghebedt, ende het daghelijckx opclimmen van de leeder van *Iacob* gheleert hebben tot groot profijt van hunne sielen, oock te mogen door predicatien, vermacninghen, bedieninghen van Pastoryen ende administreren der HH. Sacramenten over te storten in de sielen van hunnen naesten.

Sy moeten wesen niet als goten de welcke het waeter ontfangende terstont wederom uyt gieten, maer als schelpen vande Zee, die eerst wachten datse vervult sijn, ende dan den overvloed sonder haer schade een ander mede deyen. Ende ghelijck den *H. Bernardus* seyt: moeten eerst ingieten, dan uytgieten, eerst hooren dan spreken, eerst leeren dan een ander te onderwyfen. Sy moeten den Hemel naervolgen, die eerst sy selven verlicht, eer hy voor een ander licht. Dat is: eerst in het Clooster sy selven oeffenen in Cloosterlijcke discipline, gebedt, verstervinghe, liefde, ootmoedicheyt ende alle deuchden, ende dan een ander leeren ende onderwyfen.

Dit betoeckent dat wonder Visioen aen den *H. Norberto* tot Præmonstreyt verthoont: hy sagh *Christum* aen het cruys hanghen op de plaetse daer nu de Kereke van Præmonstreyt staet boven hem seyen elder-blinckende straelen

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. §
 verschijnen, ende daer wierdt gesien een groote
 schaere van witte pelgrims die met gheboogde
 knien hunnen Salichmaecker aenghebeden
 ende sijne voeten ghekust hebbende sijn als met
 oorlof, naer de vier ghewesten des wereldts
 wederom ghekeert. Daer en is gheene Ordre
 onder de Cappe des Hemels, die soo veel din-
 sten doet aen de H. Kercke in de sorge der sie-
 len van de slechte dorp-liedens ende boeren, die
 ontallick sijn, als de Ordre van Præmonstreyt,
 soo dat den Bisschop van Antwerpen Ioannes
 Mireus, saliger memorie, niet eens maer dick-
 mael plagh te belijden segghende: en waeren
 my niet tot hulp en bystandt de Norbertinen,
 hoe soude ick versien soo veel Parochien van
 mijn Bisdum.

Dese HH. Martelaeren, dan in haer Clooster
 van Middelborgh in godtvruchticheyte ende ge-
 eertheyte te voren wel geoeffent sijnde, sijn
 in aen Munster ghesonden, om dese Pastorye te
 bedienen.

HET III. CAPITTEL.

*Verscheyden Pastooven inde H. VVitte Ordre,
 die HH. Martelaeren ende Confes-
 seurs hebben ghevveest.*

MEn bevindt dry-der-hande soorten van
 honden. Sommighe sijn huys-honden,
 die s'nachts waecken, toefien ende bassen, om

het huys teghen de dieven te bewaeren. Som-
 mighe sijn schoot hondkens, die de Jousvrou-
 wen om de ghenuchte op voeden ende seer ge-
 careffeert worden. De derde sijn jacht-honden,
 die altoos in't velt sijn, ende dickwils bebloet
 ende ghequest t'huys komen. Alsoo heeft den
 H. Vader Norbertus in sijn huysgesin, in sijn
 H. Ordre dry soorten van Gheestelijke hon-
 den oft heylighen gehad: de huys-honden sijn
 de HH. Abten, die met bassen de wolven,
 Keters, Duyvels ende quaede menschen van
 haere Kudde af-weyren, de fouten straffen, het
 quaet af byten, de wonden lecken ende ghe-
 sen, de kleynmoedighe troosten, aen een ige-
 lijk vrendelijk sijn, soeckende meer bemindt
 te wesen als ghevreesst. Alsulcken hebben ge-
 weest de HH. Hugo, VValtmannus, Siardus, Rai-
 nerus, Henricus, Andreas, Evermodus, Isfridus
 ende meer andere HH. Prælaeten. Schoot-hon-
 dekens sijn gheweest sulcken HH. Sielen, die
 Godt door een lieflijke voorsichticheyt voor-
 komt met benedictien van soeticheyt; alsul-
 ken sijn de HH. Ioseph, Iacobus. Novitius, Chri-
 stina, Hadevvigis, Pontia ende andere Maegh-
 dekens, daer hy sijne wellusten in ghenomen
 ende wonderlijk gecareffeert heeft. De derde
 sijn de HH. Bisschoppen ende Pastooren, die
 in de sielen te bekeeren, onderwijsen, en te
 leeren, noch sweet noch bloet noch leven ghe-
 spaert en hebben. Sulcken sijn de HH. Herders
 ende Bisschoppen Ludolphus Martelaer, Milo,

Vande Martelaeren *Adrianus* ende *Iacobus*. 7

Ioannes, *Lohelius*, *Adelbertus*, *Vvipertus*, *Albero*, *Vlricus* ende de Godt-salighe Pastooren, die haer bloet ghestort ende haere sielen voor haere schaepen ghestelt hebben. Dese dry soorten van honden bevinden wy in het H. Collegie der Apostelen: *Petrus* was eenen huys-hondt over het huys Godts de H. Kercke. *Paulus* eenen jacht-hondt, *Ioannes Evangelist* een schoot-hondeken.

Den salighen *Fredericus* Abt van het Clooster van *Marien-gaerd* in *Vries-landt*, te voren Pastoor van *Hallum*. In welcke Pastorale officie, als hem op enen tijt ghebootschapt wierdt, dat ter een kindt sonder Doopsel ghestorven was, heeft met vasten ende traenen soo langhe de bermherticheydt Godts ende der alderheyligste Maeghet aengheroepen dat het cleyn kindt levendigh gheworden, ende ghedoopt is.

Hy heeft droogh voets over het water ghegaen. Hy heeft in het dorp *Medum* een doot kint, ende noch een ander in het dorp *Morcellum*, naer sijne doot tot het leven verweckt, ende ontallijcke siecke menschen als cortf-achtighe, gichtighe, verdrooghde, maen-suchtighe, ghequetste ende andere door sijne voerspraecke ghenesen.

Den salighen *Petrus* van *Calmthout* Religieus des Cloosters van *Tungerlo*, Pastoor van *Haren* is in het Jaer 1572. den 16. April voor het Catholijck gheloof van de *Geusen* van sijne rechteoore eerst berooft, met een byl onthalt. Ende Godt

heeft terstondt sijn onnooselheyt door Mirakel ghehoont, want sijn H. Bloet is soo vast aen den vloer ghebleven, dat het noch door ghewelt, noch behendicheyt en heeft konnen afgewassen worden, al oft het schene met het Bloet vanden onnooselen Abel over de wreede moorddaers vraeck-te roepen.

In het Iaer 1557. is den Eerw. Heere *Henricus Bosch* Pastoor van *Nispen* op den 23. Augusti, eenen uytnemende minnaer van de Ordre ende der armen in sijnen oppersten ouderdom s'nachts van de Moordenaers, Snap-hanen genoemt, vreedelijck ghedoot. Wiens Bloet in 13. jaeren niet en konde afgevaecht worden, al even eens oft het met eeuwige plecken de steenen beseghelt hadde. In het selve jaer den 20. Julij is oock onsen Eerw. Medebroeder *Arnoldus Vessem* van het selve Clooster, wesende Pastoor van *Cleyn-Sundert* in sijn eygen huys deerlijck omghebracht ende vermoort. Item twee Religieusen van het Clooster van *Averbode* der selver Ordre, Heer *Wouter Schuytens* Pastoor van *Suetendael*, ende *Engelbertus Beets* Pastoor van *Rummen* sijn oock wreedelijck ghedoot.

Arnoldus van Svalma eenen Religieus van het Clooster van *Ninove in Vlaenderen*, Pastoor van de selve stadt heeft oock seer heylichlijck gheleest, den welcken Godt naer sijne doot met Mirakelen ver-eert heeft.

Ende nu dese twee HH. *Adrianus* ende *Iacobus*

Pastoor ende Cappellaen Martelaeren, wiens leven wy sijn beschrijvende. Wat sal ick seggen van de Pastooren ende Cappellanen vande witte Ordre die in de jaeren 1636. 1637, ende 38. ten tijde vande Retorsie ghevanghen ende gespannen sijn gheweest. Ende princepalijck die ten tijde van peste ende andere haelende siekten haere onderfaeten bystaende door het aendien der HH. Sacramenten, by daeghen en nachten, in hitte in koude, in reghen en onweder haer selven in't perijckel des levens ghestelt, iae de gheweldighe doot besuert hebben. Die vande H. Kercke onder de Martelaeren gherekent worden. Want in het *Martelaers boeck* van *Baronius* op den 28. Februarij staet aldus: tot *Alexandrien* ghedachtenisse van de HH. Priesters ende Diakens, die ten tyde vanden Keyser *Valerianus*, als daer een groote ende grouwelijcke pestilentie onder het volck was, de krancke ghedient hebben, ende versmaedende hun eyghen leven, hebben haer sielen voor haere broeders ghewaeght, de welcken vande Godvruchtige als Martelaeren pleghen ghe-eert te worden. De peste ende quade siekten sijn soo schrickelijck als het sweert; iae des te grouwelijcker hoe sy den mensch langher proeven, branden ende eyndelijck dooden. De ootsaecke van Martelie en is niet alleen het gheloof, maer oock alle andere deuchden. Niemandt en heeft meerder liefde, als die sijn siele geeft voor sijne vrienden tot bystandt ende tot salicheyt van sijn

nen naesten ende sielen sijne sorge toe betrouwt. Christus het hooft der Martelaeren heeft voor ons gheleden, op dat wy sijne voet-stappen volgen souden.

HET III. CAPITTEL.

Adriani Vader-lands ; leven handel ende vvandel in het Clooster ende op de Pastorye.

DEn eersten oft den oudsten was ghenoecht *Adrianus*, gheboortich van *Hilvaren-beeck*, een volck-rijcke plaetse in *Brabandt* ghelegen. Desen tot sijne jaren tot verstandt ghecomen ende van Godt gheroepen zijnde, heeft sich tot sijne diensten na t'salich instellen van d'Ordre van *Pramonstreyt* begheven in het Clooster van de Salighe Maget *Maria* te *Middelburgh* in *Zee-lant*, ontrent het jaer onses Heere duysent vijf hondert seven-en-veertich: want hy stervende voor t'heylich gheloof, en was, soo men meyndt, boven het veertichste jaer sijns ouderdoms niet gheweest. Belanghende sijn leven, des selfs handel ende wandel in het Clooster onder de Broeders: *Adrianus* is gheweest een ghe-rust stil vreedsamich man, by elck een be-mindt, ende van leven den besten, die als hy vijf-en-twintich jaren in het ghemelt Clooster vande Salighe Maghet loffelijck overghebracht hadde, ten langhen lesten in het jaer onses Heere duysent vijfhondert twee-en-seventich, ontrent

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. II

ontrent het hoochtijdt van *Paeffchen* is ghesonden gheweest van lijnen oversten na het Dorp van *Munster* om de ghemeynthe aldaer in het gheestelijck te bedienen, want den Pastoor van die plaetse een Religieuse Canonick van t'selve Clooster te *Middelburgh*, die oock *Adrianus* genoemt wiert, was over sommighe daghen gestorven. De plaetse derwaert henen hy gesonden wiert, was besloedelt met ketterye, ende daerom was hem voor handen eenen overvloedighen ooght niet van eer, ghemack oft profijt, maer van sueren arbeyt ende haet der boose menschen: evenwel Godt ende de ghehoorsaemheyt voor ooghen stellende, heeft den opgheleyden last in alle vlijticheyt aengenomen, ende sonder langh te vertoeven sich op den wegh begeven om oock te gaen wercken inden wijngaert des Heeren; soo gansch gerust ende versckert op den Heere, die alles overvloedelijck geeft, dat hy oock niet mede genomen en soude hebben t'gene des lichaems noodelijckheyt vereyschte, ten waer hy van den *Proost* des Cloosters, die onder de regeringhe van Heer *Nicolaus à Castro* als doen Abt ende Bisschop van *Middelburgh*, de broeders forchvuldichlijck bestelde, daer toe vaderlijck vermaent hadde gheweest.

HET V. CAPITTEL.

*Adrianus ende Iacobus vvorden ghevanghen
nae den Briel gheleydt.*

ENde als hy na Hollandt overscheepte, is een groot onweder ontstaen op het water, alsoo dat hy was in groot gevaer van te verdrincen; maer t'heeft den Heere belieft hem alldoen te bewaren, den welcken hy daer toe verkosen hadde, dat hy nae luttel maenden door sijn heerlijcke doot sich selven, sijne kercke ende de ordre van *Pramonstreyt* soude vereeren ende wijd-roemich maecken.

In alle neersticheyt heeft hy de schapen sijn sorghe toe-betrouwt, soo langh hy onder de selve mocht blijven, bestelt ende gevoedet als eenen goeden herder, die bereyt is tot alle tijden toe, alle ueren sijn ziele te stellen ja zijn bloet te vergieten voor de kudde, voor het H. ghe-loove *Christi*.

Desen met den hulp-Priester sijnen mede-Broeder *Iacobus*, ende den ouden vader van *Iacobus* hebben de *VWater-geusen* s'nachs ontrent den sevensten dach van *Iulius* in zijn huys ghevanghen, ende wegh geleyt nae den *Briel*.

Maer als de boeven henlieden geleydde door een *Ghebucht* dat *Heidam* genoemt wiert, staende onder de parochie van *Munster*, ende sy-lieden om datse misschien luttel, oft geen ander win-
ste

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 13
ste van hunne ghevanghenen en verwachteden,
aen de visschers van die plaetse de selve wilde
laten lossen voor een tonne biers, soo en heeft
noch eenen van hen-lieden, noch alle die te sa-
men sulcken kleynen prijs willen geven voor
de arme gevanghenen; de ongenadighe, de on-
beleefde schapen en hebben niet willen lossen
hunne herders met de weerde van ontrent der-
tich stuyvers, den prijs doen ter tijt van een ton-
ne biers. Een beklaeghelijcke saccke, in de
welcke niet buyten reden te bemercken komt
hoe dat de *Joden* met dertich silvere penningen
Christum onsen Heer gekocht hebben op dat sy
lieden hem ter doot soude brengen: Maer dese
dry mannen, onder de welcke twee Priesters
des Heeren ende de selve herders van *Christus*
en hebben d'eyghen schapen met soo veel pen-
ninghen niet willen lossen, op dat sy hen-lie-
den vande doot souden verlossen.

HET VI. CAPITTEL.

Iacobi manieren val ende opstande.

En van de gemelde Priesters is geweest
Iacobus ghe-by-naemt *Iacopius*, was geboren
tot *Audenaerde* in *Vlaenderen*; sijnen Vader hiet
Antonius; van belofte, van kleedinghe was hy
een Religieus Canonick te *Middelborgh* der ordre
van *Premonestreyt*, welck Clooster begonst is in't
laer 1128. door *Godebaldus* den 24. Bisschop

van Uytrecht, hy was eenen man kloeck ende diepsinnich van verstant, welck sijn verstant hy in de leer-konsten ende spraecken neerstelijken geoeffent hadde.

Is metten eersten bemint, liefgetal gevveest by een jegelijck, soo om de bevallicheyt der manieren, vvaer door hy sich aen de Broeders jeughdich en vreughdich verthoonde, als om andere zijne gaven des gemoedts die prijsens weert vwaren. Boven dese hebben in hem den ouderdom, de gedaente, de manierlijckheyt d'oorfaecke gevveest, dat hy van sijns gelijk met een soeter vvoort vviert genoemt *Iacobellus*, dat is *Iacobsken*. Maer in het Iaer onses Heere duy-sent vijf-hondert ses-en-sestich, als de rasernye van de Beeldt-stormers sommighe van de ver-naemste hooft-steden ende andere treffelijcke plaetsen in onse *Nederlanden* afliep ende heylighschendende, soo heeft oock onder andere vele onsen *Lacopius*, Godt sulcx ghedooghende, die sijne beminde, allen mede-werckt ten goede, van de kettters jammerlijck bedroghen ende qua-lijck beraden zijnde, ten eersten by sijn Mede-Broeders in het klooster sijn tonghe teghen de over-heyliche leeringhe vande Catholycke Kercke, onbedachtelyck ende dertelyck, ja on-goddelyck ont-bonden. Terstont daer nae het Clooster verlatende, heeft by de kettters het ampt van predicken bedient, ende eenen on-schamelen Kettterschen boeck gheschreven op den naem van de *Ont-eeringhe vande gulde le-ghende*:

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 15
ghende : Maer den barmhertighen Godt en heeft
hem in dese groote verblintheyt des herten niet
langhe laten blyven , ende den goedertieren her-
der heeft hem haest uyt des Sathans tanden ghe-
troocken wesende , als het verlooren loopende
schaepken , wederom in de schaeps-koye syn-
der H. Kercke ghebracht, want na luttel maen-
den is *Iacobus* leetwesich over zyne quae-daet,
weder tot zyn Clooster ghekeert ; heeft voor de
geheele vergaderinghe der Broederen vergiffen-
nisse ghebeden van zyne dolinghe , ende dwa-
linghe met alle Ketterye her-roepen , afgeswo-
ren ende verfoeyt ; oock zyn boeck-ken dat hy
gheschreven hadde met zyn eyghen handen in't
vier geworpen.

Daer naer heeft hy de penitentie , die hem
voor zyn misdaet ghestelt was , ootmoedelyck
ontfanghen ende ghehoorsamelyck volbracht.
Voorders , om dese schande uyt te wisschen is
hy ghesonden tot een ander klooster van t'selve
ordre geleghen in't quartier van *Gelderlandt*,
ghenoemt *Marie-vveerd'* daer hy, gelyck wy uyt
de Broeders van die plaetse hebben verstaen, de-
gelyck , godt-dienstelyck ende sonder opsprake
heeft geleest. Daer en boven heeft hy noch in't
selve klooster sommighe dinghen gheschreven
teghen de kettters , soeckende door dese midde-
len te herstellen , te beteren het verlies der zie-
len dat hy te voren oft met schryven , oft met
spreecken soude moghen ghedaen hebben.

HET VII. CAPITTEL.

*Jacobus heeft de vvaerheyt van het H. Lichaem
Christi in het H. Sacrament be-
schermt tot der doot toe.*

DEN H. Vader *Norbertus* is altijd gheweest eenen Lief-hebber, verbreyder ende beschermmer vande eere van het Hoogh-weerdigh H. Sacrament. Door dit als met een slingher heeft als eenen anderen *David* dien boosen ende onbesneden *Goliath*, ick meyne *Tanchelinus* om verre geworpen, ende de stadt van Antwerpen verlost van sijne vervloecte ketterye. Als eenen anderen *Ioseph* heeft Antwerpen inden hongers-noodt met dese hemelsche provisie voorzien, om met dese gheestelycke mamme haer af te spenen vande vuyle stinckende borsten der vleeschelycke Ketterye van *Tanchelinus*, wel wetende datter gheen crachtelycker remedie en is om alle vuyle lusten te blusschen dan met een vierighe devotie hem tot dit H. Sacrament te begeven, om in dit hemelsch Manna de fonteyne van alle soeticheyte ende troost te smaecten. Daer staet in syn H. Leven, als *Norbertus* met syne Broedersbinnen Antwerpen ghekomen was, ende met grooten iver teghen de ketterye van dien boosen Ketter was predickende, datter veel soo mans als vrouwen ghekomen syn ende met groot leetwesen hebben

tot

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 17
tot den H. Man weder ghebrocht het H. Sacra-
ment, dat wel thien oft 12. Jaeren in kisten en
hollen verſteken hadde gheweest uyt vreeſe
vanden Ketter *Tanchelinus*, het welck *Norbertus*
nemende met groote eer-biedinghe in de
Kercke op den Autaer, om van het volck aen-
beden, ghe-eert ende genut te worden, herſtelt
heeft. Onſen H. *Iacobus* als eenen waerachtigen
ſone vanden H. Vader *Norbertus* heeft oock de
eere ende waerheyt van dit H. Sacrament met
verſcheyden ſententien ſoo uyt de brieven van
Paulus, als uyt de HH. Evangelien teghen de
Calviniſche Kettters ſeer kloeckelyck ende ſtant-
vaſtichlyck tot der doot toe gedefendeert. Hy
wiſte wel dat onſen Salighmaecker geſeyt had-
de: (Matth. 26.) *Neemt ende eet, vvant dit is*
mijn lichaem.

Hy was gefondeert op die Schrifture van Lu-
cas (Luc. 22.) *Mijn lichaem dat voor u geleverd*
vvordt. Dit is den kelck, het nieuuv testament is
mijn bloet, het vvclck voor u ſal gheſtorc vvorden.
Ende by *Ioannes* (Ioan. 6.) *Mijn vleech is vvaer-*
achtelijck ſpyſe, ende mijn bloet is vvaerachtelijck
dranck. Hy wiſt wel dat *Paulus* ſeght: (1. Cor.
10.) *Den kelck der ſegeninge, die vvy ſegenen, is*
dit niet de gemeynſchap van het Bloet Chriſti, en
het Broot dat vvy breken, is het niet gemeynſchap van
het Lichaem Chriſti?

Iacobus wiſt wel dat Godt niet en ſal met mi-
rakelen de valsche leeringen beveſtigen, maer
de waerheydt. In het jaer ons Heeren 1133.

inde Abbye van Sinte Evodius, Brana gheuoemt, der Ordre van Præmonstreyt, is gesien een kindeken aen het Cruys genagelt tusschen de handen van eenen devoten Religieus des selfs Clooster aldaer celebrerende. In het Clooster van Herckenrode der Ordre van Cisteaux heeft hem Christus geopenbaert inde H. Hostie, nu in de forme van een kindt, nu van eenen man verrijfende, nu met een doorne croone op't hooft, nu in een cribbeken, nu op-klimmende ten Hemel. Den kelck tot Bortel omgevallen heeft bloet colour ghekregghen.

Dit H. Sacrament is tot Poederle by Herentals van de Conynen aenbeden. Tot Posen in Polen vande offen ver-eert. Tot Gendt inde aerde gedolft, vande Lammerkens aenbeden. Vande biekens geloof met sanck. In het leven vanden H. Antonius de Padua van eenen muyl aenbeden. Tot Middelborgh in Vries-landt in vleesch verandert. Anno 1369. tot Brussel van een Iode doorsteken, heeft overvloedigh bloet gestort. Op dese Mirakelen ende het woordt Godts Iacobus stervende heeft dese waerheydt van het H. Lichaem Christi in het H. Sacrament, tegghen de Kettens beschermt, ende daer voor gestorven. Hierom wordt hy, ghelijck den H. Norbertus met de Monstrantie inde handt, geschildert. Den Salighen Theodorus Abt van het Clooster van Sinte Lucius, in het landt vande Grisons der Ordre van Præmonstreyt ende Vicarius Generael vanden Bisschop van Curia is oock

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 19
 oock voor de waerheydt ende eere des H. Sa-
 craments vande *Lutherſche Svingilianen* naer
 kerckers, ketenen, honger, dorſt, tortueren, ten
 leſten onthalft. Anno; 1529. den 23. Ianuarij den
 Godt-falighen *Egidius Caſens* Norbertin van
Grimbergen, als hy op den H. Sacraments-dagh
 Anno. 1629. den 14. Junij, buyten *Maeghden-*
burgh ginck naer een Clooſter van Nonnekens
 om haer de H. Communie uyt te reycken, is
 vande *Lutheranen* met groote vreetheyt aenge-
 taſt ende ſijn geheel Lichaem met ſtocken ge-
 ſlaeghen, ten leſten met veel muſket kogels
 dooſchoten, alſoo dat deſen glorieuſen Mar-
 telaer ſijn bloet op-geoffert heeft op den ſel-
 ven dagh, wanneer ons Moeder de H. Kercke
 met alle triumphen ende ſolemniteyt is vierende
 den Feeſt-dagh van dit alderheylichſte Sacra-
 ment.

HET VIII. CAPITTEL.

Des ſelfs kloeckmoedicheyt teghen de Ketterſ.

DEſe boeven, diemen *VWater-geuſen* noem-
 de, hadden voor haer hooft ende aen-ley-
 der eenen Luyckenaer, met naeme, *VWillem*
vander Marckè-Grave van *Lumay*, onder het Ven-
 del daer thien penningen in ſtonden, tot memo-
 rie der eyſchinghe vanden thienden penningh,
 ende hy wierdt gheuoemt *Langh-nagel*, om
 dat hy gheſworen hadde ſyn hayr ende naghelen

niet te korten, oft hy soude eerst de doot vanden Graeve van *Egmond* ende *Hoorne* ghewroken hebben, ende daer-en-boven synen wille hebben van *Amsterdam*, het welck hem misluckten.

Desen *Grave* van *Lummen* hebbende dit verlaeten des Cloosters van *Heer Iacobus* (ick en wete niet van waer) vernomen, soude hem t'selve al schampende verweten hebben ten tyde dat hy van synen dienaers wierdt ondervraecht: maer den *H. Iacobus* heeft den *Grave* kloeckmoedichlyck gheantwoordt, segghende: *Dat hy niet en ontkende sulcx gebeurt te zyn, maer dat hy soude bethoonen, dat hy van sijn dvalinghe alsoo ghebeteret vvas, dat hy nu met Godts hulpe van seeckere bekende vvaerheyt met gheen grouvvelijckheyt der pijnen hem niet en soude laten af-trecken.*

Den gemelden *Iacobus* hadde eenen eyghen broeder gehadt, te weten dien, die korts te voren tot *Munster* was *Pastoor* geweest, een godtvruchtich wijs man, ende voor de *Catholijcke* leeringhen seer sorghvuldich, die oock beyde zijn arme Ouders met behoorlijcke cere in zijn huys hadde onderhouden. Na-der-handt heeftmen goet gevonden desen *H. Iacobus* met sijnen Broeder te stellen, om hem in de *Pastorye* onderstant te doen, by-sonder tot dien eynde, op dat hy die soo deerlijck hadde gedooft, door het voorbeeldt ende onderwys van sijnen broeder, soo wel in de godtvruchticheyt, als in't *Catholijck* geloove te meer soude bevesticht worden.

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 21
den. De welcke na syns Broeders doodt aldacr
ghelaten zynde als mede-hulper van den nae-
komelingh in des herderlycke sorghen , is oock
met hem des salichs lydens deelachtich ghewor-
den , out zynde dertich jaren onbegrepen.

HET IX. CAPITTEL.

*Hoe de ghevanghenen ten Briel in den Kercker
sijn ghekomen.*

ALs dan dese twee *Canonicken* der *Ordre van*
Præmonstreijt met den ouden man uyt die
plaetse van hunne bedieninge , van die *Geusen*
gevanghen , gebonden , ende ten *Briel* aenghe-
bracht zynde , eerst voor den *Grave* wierden
verthoont , soo heeft hy in alle zyn lichaem
grootte ongeschricktheydt , ende ongesteltenisse
des herten verthooght. Daer na sy selven een
weynich bedvvinghende , stont hy stille , ende
ghelyck vervvondert zynde , als oft hy niet ghe-
vveten en hadde dat het menschen vwaren ,
vraeghde aen zyn volck : *Wat dat dit voor seld-*
saem dieren vwaren ? De vvelcke geseydt hebben:
Dit zijn , Alder-ghenadichste Heer , Papen en Mo-
nicken onse hoofst-vyanden : Seer vvel ende ghe-
voeghelijk mocht hy *Alder-ghenadichste* ghe-
noemt , ende ver-eert vvorden , als het blat om-
ghekeert is. Daer na heeft den *Grave* onder-
vraeght aen den ouden man die mede ghebracht
vvas , vvie , ende van vvaer dat hy vvas : ende

verstaende dat hy den Vader vvas van den jongh-
 sten Religieus , uyt Vlaenderen gheboortich,
 ende de fransche tale vvel konde spreken , kee-
 rende zyn redene tot hem , heeft hy gheseydt :
Is't dat ghy vven- sone kondt vvijs ghemaecten,
dat hy sijn Paperye versaecke , ick sal u met hem los
en vry laten gaen. Dit hoorde den H. Iacobus, die
 oock vvel francois koste , heeft voor sijnen Va-
 der geantvoort, segghende ; *Dat hy nimmermeer*
op alsulcken bespreeck sijn leven en soude begheeren
te behouden. Soo moet ghy dan sterven , seyde den
Grave. Tot vvien Iacobus antvvoorde ; *Geensins :*
vvant vvy sullen niet sterven , maer sullen leven :
 den Grave seyde vvederom : *En hebbe ick de macht*
niet om u te dooden ? Iae ghy , seyde den H. Iacobus,
om het lichaem te dooden, maer niet de siele die alijt
leven sal.

Door dese vrij-moedighe antwoorde Lummen
 gheterght zijnde , heeft den ouden man doen
 wegh gaen , om dat hy noch Priester noch Re-
 ligieus en was , ende de twee Religieusen na
 den Kercker doen leyden.

Ghecomen zijnde dan in den Kercker daer
 de Minder-Broeders van *Gorcum* ende ander be-
 lijders des Catholijcken gheloofs in waren, heb-
 ben sy ghewaer gheworden dat sy met henlie-
 den gheroepen wierden van Godt tot eenen ge-
 meynen strijdt , ende een ghemeyne kroon der
 glorie.

HET X. CAPITTEL.

De ghesteltenisse des Kerckers.

IN't ghevangen-huys waren dry Kerckers, den eenen boven den anderen ghemaect, onder welcke desen, daer de Martelaers in gesloten waren, was den ondersten ende overfulckx den leelijcksten, den onsuystersten: want alle de vuylicheydt, die d'ander ghevanghenen boven sittende door den noot der naturen quyt wierden, druypte ghestadelijck van boven door den folder tot in desen Kercker; aenghesien datter anders geen plaetse en was tot dusdanighen noot. Inder voeghen dat den Kercker der ghevanghenen door dese gheduerighe drupplinghe was seer stinckende, oock vochtich ende slijckachtich, soo dat sy niet en wisten waer hen selven keeren om dese onsuysterere vuylichkeiten eenichsins te ontkomen, want de donckerheydt der plaetsen was soo groot, dat sy oock op den schoonen mid-dach d'een den anderen niet en kende oft gewaer wierden, dan door het spreken. Als sy dan den vloer over al met de voeten ghestast hadden, hebben bevonden dat ontrent de deure wat hoogher ende vaster aerde was, niet soo seer deur-weyckt van de stinckende vuylichkeiten. Hierom hebben sy hen alle te samen totdier plaetsen vertroocken, malcanderen verdringhende, want sy over de twintich sterck waren.

Van dese heeft seer wel gheseydt Sinte Pau-
 vvels, schryvende tot de Hebraen in het elffte Ca-
 piitel: *Andere hebben bespottighen ende slaeghen
 beproeft, daer toe noch banden ende Kerckers, der
 vvelcker de vverelat niet vveerdigh en vvas: sy heb-
 ben uytghereckt ghevveest, niet ontfanghende eeni-
 ghe verlossinghe, op dat sy een beter verrijssnisse
 vinden souden. Ende alle dese door de ghetuyghenisse
 des gheloofs geproeft sijnde, en hebben de belofte niet
 ontfanghen, midts dien dat Godt vvat beters voor
 ons voorfiende vvas, dat sy sonder ons niet en sou-
 den volmaeckt sijn.*

HET XI. CAPITTEL.

*De ghevranghenen vvorden op 't Stadt-huys van
 hun Gheloove ondervraecht.*

ALdus heeft-men-se in dien schroemelijc-
 ken stanck laten sitten nuchteren tot dry
 uren na den noen; als wanneer sy werderom son-
 der nat oft droogh te proeven, uyt den Kercker
 wierden gheleyt nae het Stadt-huys, daer sy van
 sommighe loose doortrapte boeven, hoeft voor
 hoeft van hunne religie ondervraecht zijn, den
 Grave selfs daer teghen-vvoordich wesende, op
 dat de ondersoeckingh van dese nieuwe mee-
 sters te meer ghesachs ende ghewichts soudt
 schijnen te hebben.

Maer sy hebben by nae alle stantvastich ghe-
 weest in de belijdinghe des gheloofs, verkla-
 rende

rende dat sy gheloofden het ghene dat het Catholijck ende waerachtich gheloove ons leert te moeten ghelooven: want *Christus* sprack in en door sijne ghetuyghen, ende verleende henlieden alsulcken gheest, dat sy lieden on-beroerlijck ende on-verwonnen bleven staen in het ghene dat sy van de H. Kercke hadden ontfangen om te ghelooven, noch en lieten hen geensins in't minste af-trecken van de belijdinghe des selfs geloofs.

Ick hebbe merckelijck gheseydt dat sy by na alle stantvastich waren in hunne belijdinghe; want men seght dat sommighe die oock na-derhandt openbaerlijck af-gevallen zijn, in hunne antwoorden hen mis-gaen hebben. Dit ondersoeck ghe-eyndicht wesende, wierden de ghevanghenen gheleydt na den Kercker, niet na den eersten, want dat hadden sommighe met bidden verkreghen dat sy daer niet wederom ghestelt en souden worden, doch na eenen anderen hoogher, die niet soo duyster, noch soo onreyn en was: Alwaer nochtans qualijck ghenoch met bidden verworven is dat-men hen wat t'eten brenghen soude.

Daer is dan in den Kercker ghebracht een groot vat met water ende oock broodt, voort anders niet. Voorwaer een lacker banquet daer sy hunne lichamen, die nu door hongher, dorst, sweet, ende soo menichvuldighe quellinghen uytgemerghelt waren, seer laet inden avondt mede souden vermaecken. Sy waeren

dan alle te samen gestelt in dese plaetse, alle die tot de ondersoeckinge waren gheweest, uytghenomen dry, te weten den Pastoor van *Maesdam*, een Canonick van *Gorcum*, ende een Leecken van de *Minnebroeders*, de vvelcke om datmen vermoede dat sy uyt ontsach des doodts in de ondervraginghe alsoo hadden gheantvvoort, dat de vveder-partye hopte sy souden met hen aenhanghen, zijnde gescheyden van het Heyligh gheselschap der Martelaren, vvierden ghestelt in het huys van den *onder-Schouteth*, als een bequaemer en eerlijcker plaetse van ghevangenisse, met hope van verlossinghe. Ende dese en sijn niet gheweest van't ghetal der ghenen, door vviens volherdighe belijdenisse Godt zijn heylighe Kercke heeft willen verlichten.

HET XII. CAPITTEL.

Een ander onder-vraginghe met hen ghehouden.

VOorts tegen s'ander daeghs, d'vvelck was den achtsten dagh *Iulij*, is een ander ondervraginghe aengherecht vele strenger van de gene die de voornaemste scheenen te sijn: vwant sy hopten als sy dese souden vervvonnen ende van hunne meyninge oft gevoelen ghetrocken hebben, dat sy de meer reste lichtelijck in't net souden krijghen. Dese vwaren den *H. Lenard* ende *H. Nicolaes* Pastoors; ten anderen van de *Min-*

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 27
nebroeders den *Guardiaen*, den *Vicaris*, ende *P.*
Goddefroy van Mervel, ende behalven dese *H.*
Adriaen met *Iacobus*ijnen Medebroeder van
d'ordre van *Pramonstreyt*. Dese seven dan
vvierten vvederom nae den noen, ghebonden
zijnde, gheleydt uyt den Kercker na het Stadt-
huys, ende aldaer ter onderfoeckinghe ver-
thoont in de Schepen-kamer. De ondervragin-
ghe vviert ghedaen van twee Ministers, daer
vvederom teghenvvoordich vvas den *Grave* met
eenighe Edelmans vanijnen staet. Daer vvas
oock by *Ian van Duvenvordt* Schouteth, ende
Rentmeester van de stad. Hier toe is mede een-
nen Schrijver ontboden, die alle de antvvoor-
den ende spraken der ghevanghenen rasselijck
soude aen-teecken

Het eerste dan van dese onderfoeckinghe
was, wat ghevoelen dat sy hadden van den
Paus van Roomen, ende oft sy ghereedt vwaren
hem te versaecken. Want *Lummen* haette den
Paus boven maten, ghelijck ghemeynelijck alle
kettters doen, ende niet veel soeter en vvas hy
ghesint op alle de ghene die den selven *Paus*
als Vader ende Vorst der Heyligher Kercke
cerden. Iae ghelijckmen door-gaens seyde, hy
hadde in zijnen sin ghenomen, dat hy alle de
ghene die van dier ghesintheydt vwaren, die 't
hem moghelijck soude zijn, ter doot soude
brenghen.

Dese ondervraghers en deden hier hunne
neersticheyt niet om de ghevanghenen tot hun-

ne Calvinistische secte te trecken, maer dit alleen hadde sy voor, dat sy hen van het hooft souden af-rucken. Want henliedder Meester den duyvel vviest vvel, dat dit alleen ghenoch vvas tot de verdoemenisse; daerom en vraecht hy daer soo vele niet nae, wat seere oft religie dat yemandt verkieft, als hy ten minsten niet gevonden en wort in de vergaderinghe van die menschen, daer *Christus* op der aerden eenen Herder ende Overhooft heeft overghestelt, op dat onder hem, ende door hem de oprechticheydt, de louterheydt des gheloofs, ende liefde der gheloovighen sekerder bewaert zijnde, alle oorfaecke van dwalinghe ende dolinghe mochten buyten ghesloten worden.

Van vvelcke vergaderinghe soo vvie bevonden wordt afghescheyden, hoe dat hy ghestelt zy van religie oft manieren van leven, dien houdt den duyvel sekerlijck, toe-behoorende hem ende sijn Koninckrijcke.

HET XIII. CAPITTEL.

Hoe-danich de onder - vraeghers waeren.

DAer-en-boven van de ghene die den last hadden om te ondervraghen was den eenen een Schipper van *Gorcom* ghenaemt *Cornelis*, een goedt drincke-broeder, ende eenen doodelijcken vyandt teghen *Pastors* ende *Religiensen*:
Een

Een bodt ongheteert mensch, die nochtans door
sijn stouticheyt ende wel-ghehanghe tonghe,
met de kloekheyt in qualijck te spreken, be-
quaem wiert ghedacht om onder de vyanden van
de Kercke *Christi* eenen *Predicant* te wesen. En-
de als hy in het ondersoecken merckte dat hy die
stantvasticheyt der Martelaren niet en konde
doen svvichten, vvant sy seyden eenmoedelijck:
Dat zy verre, dat vvy dit dinck doen souden, dat vvy
den Stadt-houder *Christi* hier op der aerden, en
Paus van Roomen souden versaecken; ende is't dat
onsen tijdt aengekomen is, soo laet ons sterven met
vromicheden voor het vvaerachtich Catholijck
gheloove, ende en laet ons geen schande brenghen
in onse glorie, soo verhaelde hy dickmaels de-
se vvoorden: Datmense maer op en hanght;
hanghtse maer op: volghende seer vvel het
voorbeeld der ghener die het Over-hoofd der
Martelaren *Christum* ter doot eyschende, heb-
ben gheroepen *Kruyst hem, Kruyst hem*. Maer
den anderen ghenoeemt *Andries* scheen vvat ge-
leerder in de *Larynsche* tale, maer niet veel vvy-
ser te zijn. Desen hadde gevveest *Pastoor* van
Sinte Kathelijnen Kercke binnen den *Briel*; maer
den lichtveerdighen mensch, soo de Stadt van
de *Geusen* inghenomen vvas, om in gheen swa-
richeyt te vallen, heeft met eenen nieuven
Vorst oft Heer een nieuve *Religie* aenghenom-
men, ende hem selven aen-ghedient tot eenen
Predicant deser nieuver leeringhen, bereydt
die nieuve gasten onderdanich te zijn. Waer-
om

om hy soo doorijnen verschen voorganck, als door sijne vvoorden die ghevanghenen heeft verfocht te brenghen totaf-vvijckinghe van den *Paus van Roomen*. Ende alsoo beloofst hy hen lieden te moghen ontgaen de doot die hen andersins sekerlijck voor de handt vvas. Doch al te vergeefs; sy en konden niet beroert, beweeght, oft verleydt vvoorden, die ghevest waren op den vasten-steen *Christi*, dat sy den *Paus van Roomen* souden versaecken.

HET XIV. CAPITTEL.

Adrianus ende Iacobus vvoorden onder-vraeght.

HIer aen het een woort d'ander in-brenghende, is ontstaen eenen reden-strijdt tusschen twee van de ghevanghenen, ende de twee ghemelde *Ketterische Ministers*, die in den eersten aenvangh des strijds beschaemt vvoerden, maer niet ghebetert en zijn. Sy vraeghden voortds den eenen, den anderen na hen ghelooove, ende den Schrijver teeckende neerstelijck aen al dat sy seyden. Oock zijn daer voortd-ghebrocht *Adrianus* ende *Iacobus* twee *Religieusen* van d'ordre van *Pramionstreyt*, de welcke ghevraeght zijnde, aengaende het *sacrament* des lichaems ende Bloedts onses Heeren, hebben gheantwoordt ghelijck sy in de *Katholijcke Kereke* hadden gheleert. Ende als de *Ketters* daer teghen strijden wilden, dat 't ge-
ne

ne men in't ayondtmael des Heeren nuttet, anders niet en soude zijn dan naeck ende gemeyn Broodt, hebben hen kortelijck ende sterckelijck verwonnen met de woorden van *Sinte Pauvels* (*I. Corinth. II.*) *Die 't nut ende drinckt onvveerdighlijck, nut ende drinckt zijn selven het oordeel, niet onderscheydende het lichaem des Heeren.* Daer naer als nae eenighen woorden strijdt, in den welcken den *H. Iacobus* als aller best ter talen zijnde de treffelijckste partye der *Catholycken* onderhiel, de wederstreders ghewaer wierden dat sy door de redenen verwonnen waren, hebben sy hunne verwonnens met quaedt-wenschinghen beginnen toe te gaen, hoe wel dat wy verstaen hebben dat *Lummen* eenighe soeticheydt van woorden heeft ghebruyckt, by-sonder op dat hy den *H. Iacobus* van zijn voornemen soude keeren, aenghesien dat sijne jonckheyt ende die bevallijckheyt van spreken, van opsicht foodanich was, dat sy oock het tyrannich hert door de verholene kracht der natuere tot medelijden beweeghde.

Maer de sterckheyt der Martelaeren *Christi* en is niet gheweken noch door beloften, noch door schrickelijckheden.

HET XV. CAPITTEL:

*Schimpen der Ketteren teghens de
ghevanghenen.*

TEn lesten als men se alle ghehoort hadde die tot de ondervraginghe waren aenghebrocht, ende dat sy alle bleven steken op de vaste belydinghe des Catholijckx gheloofs, soo heefst men se doen vertrecken, ende alsoo is de vergaderinghe ghescheyden. Welcke ghedurende, die valsche Evangelische *Predicant*, eertijds Schipper van *Gorcom*, eenen fraeyen onder-vragher van sulcken mannen, om dat hy gheen vaste redenen ten vervolgh dienende, en wiste by te brenghen, soo en seyde hy by nae anders niet dan van stroppen, galghen, op-hanghen: Welcke woorden uyt des *Graefs* mondt oock dickmaels ghehoort wierden. Ende voorwaer hadden sy in dit stuck willen te werck gaen na den onversadelijcken haet die sy teghen de Martelaers droeghen, sy soudense hebben kunnen met vele grouwelijker manieren van sterven ter doot brenghen. Doch hen voornemen was hen lieden met soo seer de svvaerste, als de schandelijckste doot aen te doen, ghelijck eertijds de vermoorders van den Sone Godts, die by den *Wijseman* spreken: (*Sap. 2.*) *Laet ons hem met de alder-schandelijckste doot verdoemen.* Dan ghelijckerwijs als de

Ioden daerom Christo de doot des Cruycen hadden aenghedaen, om dat die doen ter tijdt voor de alder-leelijckste ende d'alder-beschaemelijckste wierdt ghehouden, alsoo dese en hebben geen leelijker oft schandelijker doot kunnen ghevinden onder alle die nu ter tijdt ghebruyckt worden, daer sy de Heylighe Martelaers mede souden doen sterven; dan dat sy hen aen de galghe hanghen, ende met stroppen verworghen souden. Maer het is seer wel gheseght van Sinte Augustijn: (Lib. 1. de Symbol. cat. c. 3.) *Das Christus daerom verkosen heeft d'uyterste maniere van sterven, op dat sijn Martelaers gheen maniere en souden vreesen.*

HET XVI. CAPITTEL.

Neersticheydt der Catholijcken tot lossinghe der ghevanghenen; maer te vergeefs.

TEr wijlen dat dese dinghen binnen den Briel ghebeurden, hebben sommighe Catholijcken seer neerstelijck ghearbeydt tot de verlossinghe der ghevanghenen, oock den Prince van Orangien des versocht zijnde hadde brieven verleent tot alle officiers van Steden oft eenige andere plaetsen, hen bevelende, dat niemant hem en soude vervoorderen eenighe Gheestelijke perfoonen oft Religieusen om hen ordre oft professie wille hinderlijck te wesen, maer dat sy met het ander volck ghelijckelijck sou-

den ghenieten privilegie van vrijdom ende Saue-
 ve-garde, doch al te vergeefs; want als sulckx
 den Grave van yemandt aenghedient wierdt, soo
 heeft hy door het gheweldt van sijnen toornig-
 ghen moet in deser manieren gheantwoordt:
 22 Dat hy nu over lange gesvoren hadde de doot van
 22 alle Papen ende Monicken die ten Briel ghebracht
 22 souden vvorden: vvant hy sekerlijck voor ghenoo-
 22 men hadde in deser manieren te vreden de doot
 22 van den Grave van Egmont, ende Horne, ende
 22 andere van den Edeldom van Nederlant, de vveld-
 22 ke, soo hy seyde, den Hertoghe van Alba met
 22 onverdraghelijske tijrannye hadde omghebracht.
 22 Voorts aengaende 't bevel van den Prince van O-
 22 rangien, dat hy t'selve niet met allen en achte-
 22 de, noch dat den selven over hem niet en hadde
 22 te bevelen. Dat hy soo vveld Meester ende Heer van
 22 de ghemeynthe vvras als den Prince van Orangien.
 22 Ende in't kort dat hy noch den Prince, noch ye-
 22 manden anders voor Overste en kende, vviens be-
 22 vel hy soude moeten onderdanich zijn. Soodae-
 nich was zijn antwoorde, uyt de welke men
 lichtelijck konde bespeuren het bloedich opset
 van den hooveendighen mensch. De Catho-
 lijcken dan versochten alle middelen om de ge-
 vanghenen uyt doodts noot te helpen: maer
 die Geus ghesint waren, bedorven al het voor-
 nemen ende sorghvuldicheydt der Catholijcken
 met hunne valsche treecken, boven al daer toe
 trachtende dat de ghevanghenen metten eersten
 souden omghebracht worden.

HET XVII. CAPITTEL.

Den Graef van Lummen belast alle de ghevanghenen te hanghen.

ALs dese dinghen, aengaende de ghevange-
nen, dus gheschieden, was den *Grave* van
Lummen daer-en-tusschen seer laet in den nacht
besich met sijne ghewoonelijcke slemperyen,
ende meer in spijs, en dranck ghenomen heb-
bende dan hy ghewoon was, als hem weder-
om ter handt ghevallen waren de brieven in de
vvelcke vvas begrepen het bevel van den *Prince*
van Orangien boven verhaelt, ende hy al lesende
ghevvaer vviert dat niet de originele brieven
van den *Prince*, maer alleenlijck de coppen van
dien aen hem ghesonden waren, soo is terstont
zijn aensicht van gramschap bleeck ghewor-
den, sijnen moet in tornicheydt ontfteken, en-
de voorts sijn heel lichaem alsoo onsteldt ghe-
vvorden, dat alle die daer ontrent vvaren seer
verschrickt wierden. Hy dan uyt-berstende in
spijtighe en hooveerdighe woorden teghens den
ghenen die hem de copye ghesonden, ende be-
houden hadde den originelen brief: en spaerden
oock niet den *Prince*, want hy seyde: *Vvat*
hebb' ick met den Prince van Orangien te doen?
Sal hy over my bevelen? en niet ick over hem die
den eersten ben die de saecke op goeden voet ghe-
bracht.

„bracht hebbe? Daerom sijn bevelen en acht ick
 „niet, ende noch veel min dese copye van sijne brie-
 „ven, Maer nu sal ick thoonen metter daet dat ick
 „Meeſter ben, ende dat ick 't al doe na mijnen ſin,
 „noch niemanden ter vvereldt en kenne, die my
 „heeten oft ghebieden kan. Na dese woorden, als
 de gramſchap noch hittich was, heeft hy den op-
 perſten *Provost* bevolen dat hy van ſtonden aen
 alle de *Papen* ende *Monicken* die ghevanghen wa-
 ren tot den laetſten toe ſoude doen op-hanghen,
 en geen van hen allen om eenich geldt oft goedt
 en ſoude laeten loſſen. Oock heeft hy in't beſon-
 der laſt ghegheven aen *Ian Omal* dat hy deſen ſij-
 nen wil ganschelijck ende metten alder-eerſten
 ſouden doen te werck ſtellen, ende niet toe-lae-
 ren dat hy door jemants bedroch oft ſlappicheyt
 ſoude beledt worden. Ende onder-ruffchen her-
 haelde hy dickwils, dat hy ſelfs Heer was ende
 blijven wildt, dat hy niemands macht over
 hem en wilde kennen die hy ſoude moeten on-
 derdanich zijn, en dat hy dit nu metter daet
 ſoude bewiſen. In deſer manieren dan ontrent
 den *Midder-nacht* ten elf uren als de wetten
 van rechte niet toe-en-laeten datmen oock
 rechtveerdighe vonniſſen gheven ſal, wordt de
 alder-on-rechtveerdichſte ſententie van de uy-
 terſte ende ſchandelijckſte ſtraffe ghegheven
 van eenen ſatten droncken menſch noch weſen-
 de in zijn rafende gramſchap, ende dat over de
Heylighe Mannen, *Prieſters* *Godts* ende *Re-*
ligieuſen: De welke de dienaers der duyster-
 niſſen

nissen met even ghelijcke boosheydt hebben ghearbeydt te werck te stellen.

HET XVIII. CAPITTEL.

*VVorden buyten de Stadt ter doot
gheleydt.*

DE Soldaeten dan hebben alle de ghevanghenen twee en twee samen arm aen arm ghebonden, ende dus buyten de poorten der Stadt gheleydt ontrent een ure na midder-nacht. Sommighe soldaeten trocken te peerde, andere te voete met groot gherucht; oock sijn sommighe van't ghemeyn volck mede ghelopen om te sien. De Martelaers nu ter doot gaende ende de laeste ure voor oogh siende, om tot dien uystersten strydt ende de doot wel bereyt te komen, hebben onder-weghen algaende met onderlinghe bichte ghesocht uyt te wilschen soo verre sy eenighe klevne vleckken in de consciencie mochten ghevat hebben door de mensche-lijckheydt, onder soo vele quellagien der booser menschen. Maer noch en konden dese vremde menschen hen niet onthouden van henlieden spijtiggheden aen te doen, als sy nu sekerlijck ter doot gheleydt wierden, hen quellende onder-weghen sommighe met leelijcke namen ende schamper woorden, sommighe oock met quade pertiens hen aen te doen, al d'welck sy lieden nu met gheen minder lijdsamheydt heb-

ben verdraghen dan doen sy te vooren met eene kloeckherticheydt van de boeven hebben beproeft bespottighen ende slaghen, daer toe oock banden ende vuyle kerckeren in honger, kommer ende gebreck, waer in sy om de liefde *Christi* die voor ons is bespot, gebonden, ghekruyft ende ghestorven verduldich, kloeckmoedigh hebben gheweest tot den lesten adem toe. Maer naementlijck is verhaelt van de ghenen die inde selfste ellende sijn gheweest, dat onsen Salighen *Adrianus* in sijn woorden, aensicht ende manieren heeft ghethoont een groote sedighbaerheyt met godtvruchtbaerheyt; ende in alle teghenheyt te verdraghen een vromicheyt, en moedicheydt, ghelijck eenen Martelaer betaemde, soo dat hy door sijn voorbeeldt de andere gevanghenen seer heeft ghesticht, die hem oock om sijn groote deuchtsaemheyt in grooter eeren hebben ghehouden.

HET XIX. CAPITTEL.

Sy vvorden ghehanghen.

ALs de ghevangenen buyten de stadt gheleydt waren, heeft-men gaen soecken een bequame plaetse om hen ter doodt te brengen. Ten lesten zijn sy ghekomen tot het Klooster te *Rugge*, ghenoeemt het Clooster van Sinte *Elisabeth*, daer eertijts *Regulieren van S. Augustinus* in gewoont hadden, maer nu door
de

de versche rafernye van de *Geusen* was 't heel be-
dorven ende te neder gheworpen. In't selve
Clooster was blijven staen een groote huysinge
ghelyck een schuere, dienende om torven in te
leggen, ende daer in waren tyvee balcken d'een
d'vveersch ende seer langh, den anderen kor-
ter, de vvelcke de soldaeten bequaem hebben
ghedocht te zijn om de ghevanghenen alle te
samen aen te hanghen. Der-vvaert dan henen
terstont ghebraght zijnde, ende nu vervvach-
tende dat de doot voor het Katholijck ghe-
loove hen soude aenghedaen vvorden, hebben
hunnen uystersten strijdt Godt den Heere, ende
in malkanders ghebeden tot Godt bevolen.
Daer heeft d'een den anderen, nae dat elck de
gratie van gheleertheyt ende vvelsprekenthey-
t van Godt ontfanghen hadde, vermaent tot
vol-herdighe verduelicheydt in de pijnen ende
doot voor ooghen stellende dat hemelsche
Koninckrijk ende den eenighen loon die sy
strackx souden verkrijghen. Terstont heefmen
hen alle hunne kleederen moeder-naeckt uytge-
schudt, ende de beulen hebben aldaer alle de
heylighe Martelaren op-gehanghen aen den lan-
ghen balck, uyt-ghenomen vier: want aen ee-
nen anderen Balck hingh den *H. Govaerd* van
Duynen, in't midden tusschen den *Guardiaen*
P. Nicolaes Pieck, ende een *Leecken* ghenoomt
B. Cornelis. Den vierden den *H. Iacobus* van d'*Or-
dve van Pramonstreyt* was aen de leere ghehan-
ghen. Ende de namen der vyfthien andere Mar-
telae-

telaeren die t'samen aen den langhen balck ghehanghen waren zijn dese : P. Hieronymus van VVeert Vicaris. P. Dierick Emden van Amerfort. P. Nicasius Ianssen van Heze. P. VVilhardus uyt Donemercken. P. Godefroy van Mervel, Koster. P. Antonius van VVeerd. P. Antonius van Hoorn. P. Franciscus van Roy van Brussel. B. Peeter van Asche Leecke-Broeder den H. Leonardus Vechel van s'Hertogenbosch, Pastoor van Gorcom den H. Nicolaes van Poppel, den anderen Pastoor van Gorcom Heer Ian van Oostervvijk Regulier van S. Augustijn, den H. Adriaen van Beke der Ordre van Pramonstreyt, den H. Ian Predick-Heer, ende den H. Andries VVouters Pastoor van Heynoert : vande welcke elve zijn gheweest Minder-broeders diemen noemt Observanten, d'andere acht zijn alle te samen Priesters gheweest doch verscheyden in maniere van leven, nae roep, nae belijdenisse : ende onder dese twee witte Religieusen Canonicken der Ordre van Pramonstreyt, te weten den H. Adrianus van Hilvaren-beke Pastoor te Munster, ende den H. Iacobus Iacob Onder-Pastoor aldaer, met welcke als met Kostelijcke peerlen, Christus het gheselschap van den H. NORBERTUS, ja zijn Heylighe Kercke heeft willen verciereren. En aldus hebben dese twee Religieusen van de witte Ordre beyde hunne witte stoulen ghewasschen in het bloet van het Lammecken Godts.

Voorts met dit werck van de Martelaers te dooden zijn de beulen ontrent twee uren besich

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 41
ſich gheweest , vvant ſy begonſten ontrent
twee uren naer den midder-nacht , ende had-
den ontrent de vier uren ghedaen. In deſer ma-
nieren dan hebben deſe heyliche mannen hun-
ne belijdinghe ende martelic vromelijck vol-
bracht inden nacht, tuſſchen den achtſten ende
neghenſten dagh *Iulij* , ende wiſſelende dit
verganckelijck leven met een over-eerlijcke
doodt , hebben in den Heere gheruſt.

HET XX. CAPITTEL.

*De doode Lichamen worden ſchandelijck
gbehandelt.*

MAerde Soldaeten midts hunne vrende
Turckſche vreedtheydt , en hebben hunne
moordadighe handen niet konnen ſtil houden ,
ſonder oock de aſlijvighe leelijck ende onweer-
delijck te handelen. Inden eerſten als ſy-ſe heel
naeckt hadden uytgheſchudt , hebben de klee-
deren voor hen behouden. Maer daer mede niet
te vreden zijnde , hebben hen vervoordert de
ooren , neufen ende de ſchamelheden des lic-
haems af te ſnijden. D'welck ſy by nae aen alle
de lichamen hebben voorts gheſtelt , den eenen
roepende : van dien Paep moet ick een oore
hebben ; den anderen , van dien Moninck den
neufe : den anderen roſſiaen de beſchamelijcke
leden op het on-eerlijckſte noemende , ende al-
ſoo heeft elck dat hem gheliefde van de doode

lichamen af-ghesneden ende met hen ghedraghen : Daer-en-boven op dat aen henliedder uysterste ongheschicktheydt niet en soude ontbreken, hebben de ledekens die sy van de lichamen der HH. Martelaeren ghenomen hadden, op hunne hoeden ghefteken, ende als oft sy daer mede seer fracy hadden gheweest, ghelijck sy hen lieten voorstaen, sijn sy met blijchap in de stadt ghekomen, ende de selve als teecken, als heerlijke wapenen van hunne vromicheyt stellende op 't hoogste huns lichaems, hebben die alle der straten vander stadt omgedraghen.

Hoe wel dat Broeder *Hendrick* verclaert heeft dat dusdanige versmaetheden aen sommige van dien aengedaen sijn noch levende, als sy eerst ontkleedt wierden om ghehangen te worden. Tegen welke menschen wy wel moghen segghen : ô Evangelisch stuck vvercks ! ô Vruchten van dit nieuuv plantsoen ! jae : ô Leelijke ende selsame vreetheydt, die onder het decksel des Evangeliums uyt het spruytjen van dese nieuve leeringe ons sulcken schoone vruchten heeft voorts-gebroght. *Aen hunne vruchten, seght Christus, suldy haer kennen.*

HET XXI. CAPITTEL.

*Het vet vwort uyt de doode Lichaemen ghesneden
ende verkocht.*

AL noch en heeft der Soldaten vreedtheyt tegen d'aflijvige niet te vreden gheweest, maer van nieuws met den brandt der giericheyt ontsteken zijnde, hebben sy als vlees-houwers by na alle de lichamen in stucken ghesneden, de buycken gheopent, het inghewant deurtast, de liesen oft nier-bedden ghesocht om t'selve te verkoopen ende geldt daer af te krijgen: vwant sy lieten hen vvijs-maecken dat het menschen-vet beter is als andere ende sonderlinghe dienende tot medecijnen te maecken. Het vet dan van de nieren ende d'ander reste vergadert hebbende, is t'selve in de Stadt ghebracht ende yegelijcken ghethoont, het welck daer nae hen af-ghekocht is van sommighe quack-salvers, die hen uyt-geven als Meesters van salven te maecken, maer sekerlijck de menschen met hunne guychelrye uyt-strijcken.

Daer-en-boven hoe onweerdelijck, hoe onbeschaemdelijck ende onbeleefdlijck dat dese selve soldaten de af-ghesnedene ledemens, sonderlingh diemen sonder vermijdtheydt niet en noemt, langhe daer nae hebben gehandelt, veel arger als *Cham* die sijne Broeders gethoont heeft de bloote naecktheyt sijns Vaders, hoe sy

de selve in dooskens ghesloten ghedraghen hebben tot andere steden daer sy moesten henen trecken, ende over al daer 't hunne boosheyt geleghen docht te wesen, hebben voort-ghaelt en ghethoont, ja dat schromelijck om hooren is, in't ghesicht van eerbare Nonnekens ongeschicktelijck by ghebraght, ende hen in den mondt gesteken, dunckt my beter te wesen stil-swijghens voor by te gaen, dan met de selve dinghen nauw te verhalen, de eerbare ooren te quetsen.

Ist saecke dan dat wy met redene vervloecken en verfoeyen de vreedtheyt der ghenen die eertijts de doode lichamen der Martelaren hebben den wilden beesten voor-gheworpen om te verscheuren, te verflinden: wat sullen wy maecken van dit ghespuys, die de palen van alle eerbaerheyt ende beleeftheyt soo verre te buyten gegaen zijn, ende in soo veel schromelijcke manieren de verachtinghe, de kleynicheyt der Heylighen ende vrienden Godts nae hunne doot onder de menschen hebben ghesocht te verbreyden! want noyt en lesen wy in voorgaende tyden van eenighe vyanden der Christenen sulckx aengedaen te wesen. Maer dit betaemde alsoo dat dese nieuwe Religie haer selven vermaert ende kennelijck soude maecken by jeghelijcken niet alleen door haere nieuwe wetten, maer oock door haer nieuwe noytghehoorde versierde manieren van pijnigen, van spijdt, verwijdt aen te doen den ghenen
die

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 45
die haer sonden teghen willen staen , in de
welcke sy alle voorledene ouderdommen verre
te boven gaet.

HET XXII. CAPITTEL.

*Schamperheyt de doode lichamen
aenghedaen.*

DE lichamen der Martelaren alsoo leelijck
van de soldaten deur-sneden ende onledet,
sijn dien gheheelen dach aen de galghe ghela-
ten , tot spot van alle die daer quamen : wel-
ker ghetal soo groot was , dat de poortiers van
de Stadt gheen kleyn profijt daer mede ghedaen
hebben , niemanden willende uyt-laten van de
ghene die nieuw-gierich waren om te sien , dan
die een stuck ghelts gheven wilden. Het schein
voorwaer seer schoon ende vermaeckelijck te
wesen , soo vele Papen ende Monicken t'samen
op een plaetse gehanghen naeckt en bloot ende
soo schandelijck gehandelt voor sijn oogen te
sien ; soo dat op henlieden niet alleen ter wijlen
sy leef-den , maer oock nu sy doodt waren ,
waerachtelijck wel paste d'vvoort van den Apo-
stel Paulus : (1. Cor. 4.) *VVy zijn een verthoon-
sel ghevorden der vvereldt ende aen de Enghelen
ende menschen.* Den H. Hieronymus seght : vvy
sijn ghevorden als die vervvesen vvaeren tot
Roomen om teghen de beesten te vechten ende
van haer verscheurt te vvorden op het tonneel,
daer

daer alle menschen quaemen om te aenschouwen. Sy waeren een schou-spiel aen Godt die bereydt stont om haer te sien vechten, om haer te helpen, om haer te croonen, ghelijck den *H. Stephanus* ghesien heeft. Aen de goede Engelen tot verwonderinghe, medelijden ende eerbiedinghe; aen de quade tot schrick, haete, ende beschaemtheydt. Aen de menschen tot een exempel van sterckheydt, liefde Godts, verduldicheydt, sachtmoedicheydt ende volherdicheydt.

HET XXIII. CAPITTEL.

De Lichaemen der Martelaeren worden begraven.

TEn selven daghe ontrent dry uren nae middagh een treffelijck Catholijck man van *Gorcom*, soo hy met de andere ghekomen is tot plaetsen van der Martelaeren doot, heeft hunne lichamen sien hanghen, ghelijck wy geseydt hebben, bloot ende leelyck mismaeckt. Heeft mede gevonden de kinderen die seer vele derwaert ghekomen waren om te sien, daer mede spelende, ende de schande der Martelaren veranderende op een lacchen. Door dese onweerdicheydt was die man grootelijckx beroert ende strackx weder-keerende nae de stadt heeft met veel biddens aen den Overste versocht dat de doode lichamen ter aerden souden gedaen worden:

den : t'welcke hy achter-naer, niet sonder geldt verkregen heeft, midts het mede bidden van sommige andere Catholijcke borgers van *Gorcum*. Soo is den volgenden nacht beschickt ende volbracht 't ghene datter versocht was, want de Geusche soldaten hebben dit werck selve oock ghedaen, die te vooren soo vele quade wercken des nachts ende duyfstermissen met den nacht hadden bedreven. Als dan die selve persoon, die de lichamen der Martelaeren hadde doen begraven, s'morghens vroegh te dier plaetse was ghekomen, heeftse alle in twee grachten by een gheworpen ende begraven gevonden. Want die aen den langhen balck waren ghehanghen, waren daer onder in een grubbe te samen gheleydt, maer die andere vier onder den anderen balck in eenen kleynderen put gheworpen ende be-aerdet. Ick magh hier wel segghen met den Propheet *Isaias*: *Ende haer graf sal gloriens vvesen*. Welcke woorden al hoe wel sy van het graf Christi onses Salighmaeckers ghesproken syn, nochtans kunnen seer wel toe-gevoeght worden aen onse HH. Martelaeren: want ghelycker-vvys inde begravenisse Christi veel Mirakelen gheschiet sijn, als, te weten, de duyfstermissen der Sonnen, aerdtbevinghe, openinghe der Graeven, de scheuringe der Gordyne die voor het Heyligh der Heyligen hinck, bekeeringhe van vele Ioden, die siende dese wonder teckenenen, vreesden ende kloppende voor haere borsten, seyden:

voorwaer dit vvas den Sone Godts: Alsoo heeft Godt de begravenisse ver-eert met verscheyden Miraklen, die wy daer naer verhaelen sullen.

HET XXIV. CAPITTEL:

*VVorden ont-graeven ende vervoert
naer Brussel:*

ENde aldus hebben dese lichamen der Heylige Martelaren te deser plaetse in het midden van de vyanden der Heyligher Kercken gerust, vvelcker begravenisse vande Catholijcke mannen ende vrouwen godtvruchtelijck wiert besocht, om dat vele door hunne verdiensten van Godt versochten ende verkregghen verscheyde weldaden van ghesont-maekinghe, tot dat ten laesten in het jaer onses Heere duysent ses hondert ende vijfthien de H. Ghebeenten der Martelaeren al heymelijck van de Catholijcken ont-aerdet ende te Brussel sijn vervoert; Godt ontwijfelijk sijne dienaers sulckx inghevende ende de ghelegentheydt verleene, op dat aen de Heylighe ghebeenten van sijne bloedghetuyghen uyt der aerden ghenomen zijnde, behoorlijcke eere soude bewesen worden. De ghebeenten dan der HH. Martelaren aldus gevonden ende vervoert zynde nae Brussel, soo heeft *Andreas Sotus* Biecht-Vader van de *Prin-cesse Isabella, Clara, Eughenia* in het jaer onses Heere

Heere duyſent ſeshondertſeſthien aen den Aerts-Biſſchop van *Mechelen* *Mathias Hovius* geſonden twee vrome ende treffelijcke mannen met de voornoemde Reliquien der Heylighen, die men ſeyde te weſen van de HH. Martelaeren van *Gorcom*, om de ſelve te onderſoecken ende nae de waerheydt te taſten. Den Aerts-Biſſchop die ſelve, ende de ghetuygheniſſen van verſcheyden gheloof-weerdighe mannen, rijpelijk onderſoeckende, heeft bevonden dat het waerachtelijk waren Reliquien van de Martelaers, die in den *Briel* by de Stadts mueren begraven ligghen, onlanghs heymelijk van ghetrouwe Catholijken ontgraven ende nae *Bruffel* ſyn gebracht. Deſe HH. Reliquien verdeylt zynde, worden op verſcheyde plaetsen bewaert, wydtroemich in teekenen.

HET XXV. CAPITTEL.

De Martelaers verſchijnen in t' gheſicht verheerlijckt te zyn.

Godt Almachtich die door den Propheet gheſproken heeft: (1. Reg. 2.) *Soo vrie my eere bevvijſt, dien ſal ick verheerlijcken*: Ende wederom door ſijnen Sone: (Ioan. 12.) *Soo vrie my dient, dien ſal mijn Vader eeren*; en geeft niet alleen de croone des eeuwighen levens aen de ghene die voor ſynen naem de tydelijcke doodt hebben geleden, maer oock in deſe we-

reldt gheweerdicht hy dickmaels sy selven te verthoonen ende te wesen een Martelaer, dat is een ghetuyghe van syne Martelaeren, als hy met eenighe goddelijcke ghetuyghenissen henliedder heylicheyt ende glorie gheloovelijck maeckende by de menschen, hen alsoo vereert, dat de wereldt die hen placht te versmaden ter wylen sy leefden, de selve nu overleden zynde begint, in cere te houden, om dat sy hen verciert siet, met mirakelen als ghetuyghenissen van den Hemel ghegheven. Waer in hoe veel dat onse Martelaeren ghegundt is van Godt, die wonderlijck is in sijn Heyligen, sal ick met korte woorden verhalen: Een man te *Gorcom*, oprecht van leven van geloove *Mathijs van Thore*, vvas ghevvoor alle nachten uyt den bedde opstaende Godt te bidden voor de vvelvaert van de stad. Desen ontrent vier uren na d'midden van dien nacht, als de Martelaers ghedoodt zyn, wesende in syne ghevvoonlijcke goddiensticheyt ende ghebeden, heeft hen alle te samen ghesien in een ghesichte met vvitte kleederen bekleedt hebbende, op hunne hoofden goude croonen, met een v wonderlijck schijnfel, ende henliedder hayr op de schouderen hanghende als in vlechten in goeden schick, schene bunne aensichten, eerlijck te verciereen, ende hen een groote degelyckheyt en majesteyt mede te brenghen: door vvelcke ghesteltenisse men mach verstaen dat te kennen ghegheven vvoort, oft dat sy vwaren vvaerachtighe *Nazareën* door hunne doot den Heer versch

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 51
op ghedraghen, oft dat hunne zielen vwaren als
bruydts, die den eeuwighen Bruydegom tot het
onsterffelyck leven ende hemelsche bruyloft te
ghemoet trocken. Dit gesicht is waer bevonden
als na-der-hant betuyght hebben, die alsdoen
ten *Briel* waren, dat te weten ter selver uren
als de Martelaers hunnen strydt ge-eyndt hadden,
dit visioen den voorseyden goeden man
vertoont was gheweest. Ende hoe wel sommighe
van de Martelaeren langher hebben blyven
levende hanghen, immers d'werck van de soldaten
aen-gerecht, is ghe-eyndt ter selver uren
die wy gheseydt hebben, door de verthooninghe
des Heeren hebben wel kunnen verschijnen
als ghekroont met den ganschen hoop der
Martelaeren, die al noch niet ghestorven, terstont
souden ontfanghen de croone der onsterffelijckheydt.

HET XXVI. CAPITTEL.

Eenen van't Flercijn gheholpen.

CHristus onsen Salighmaecker heeft beloofd
(Ioan. 14.) *Dat de ghene die in hem gheloo-
ven, de vvercken die hy doet, oock doen sal, ende
salder meerder als dese doen.* Christus heeft de
creupele doen wandelen, ende de siecken gene-
sesen. Het selve heeft hy oock ghegheven aen
onse HH. Martelaeren. Want eenen sekeren
Catholijcken man van den *Briel*, lydende seer

sware pynen van het flercyn, is ghegaen buyten de poorten der stadt, ende by nae kruypende ghekomen ter plaetsen daer de lichaemen der Martelaren begraven lagen. Ende aldaer ootmoedelyck stortende syn ghebedt tot den gheenen die de Martelaers hadde ghekroont, heeft terstont beternisse ghekroegen, want hy van't flercyn verlost zynde, is gheheel ghesondt t'huyfwaerts ghekeert, Godt danckende, die door de verdiensten van sijn Heylighen, miraculen synder mogentheydt laet gheschieden.

HET XXVII. CAPITTEL.

Vyt het Perijckel des doodts verlost.

M*Atijs van Thore* boven ghemeldt, hebben de veele jaren ghebreckelyck gheweest van ghescheurtheyt (welcke is een sieckte van het uyt-berstende inghewant) lagh eens niet langh nae der Martelaeren doot, in grooter pynen tot gevaer van stervens toe. Syn inghewant hadde nu vier-en-twintich uren oft daer ontrent uytghehanghen, ende en konde in geen der manieren ingeholpen worden, soo dat den armen man gheen hope van leven meer en scheen te hebben. Men ghebruyckte al't ghene dat men teghen dusdanighe aenstaenden peryckel ghewoonelyck is te ghebruycken. Al d'welck hem gheen bate by brenghende, soo en verwachtende men anders niet als de doot voorseker

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 53
ker. Ten lesten den krancken mensch verlaten-
de alle menschelijke hulpe, heeft met sterck
betrouwen aengheroepen de goddelijcke by-
standicheydt, door de middelinghe ende ver-
diensten der Martelaeren van *Gorcom*, die on-
langhs ten *Briel* voor het Catholijck gheloove
de doot hadden ghestorven. Ende dit godt-
vruchtich ghebedt is verhoort. Want terstont
niet sonder verschricktheyt van alle die teghen-
woordich waeren, van het ghevaer verlost wor-
dende heeft sijn gesontheydt ghekreghen, ende
de reste van sijn leven heeft hy Godt ende die
HH. Martelaeren danck ghevveten.

HET XXVIII. CAPITTEL.

Een perijckeleuse sieckte ghenesen.

TEr wylen dat *Rutgert van Est* een man van
groote godtvruchticheyt tot Godt, ende
uyt-ghestarte mildtheydt tot den armen, die
in't ondersoecken ende vergaderen van de vro-
me daden onse Martelaeren de meeste neerstic-
heydt hadde gedaen, met dit goet werck be-
kommert was, ende nu begonst hadde by een
te schicken 't ghene dat hy herwaerts en der-
waerts hadde gheraept, soo is hy gevallen in de
sieckte van het root melesoen, de welcke hem
niet alleen in sijn aen-ghenomen werck en heeft
belet, maer oock ghesteldt in perijckel ende
wanhope van sijn leven; besonder om dat hy

midts de armoede van sijn ballingschap de noodlijcke remedien teghen syne sieckte niet en konde bekomen. Want hy om het Catholijck gheloove ghewillichlyck ballingh was met synen ouden Vader, hebbende verlaten al dat sy hadden. Als doen hy vreesende dat nae sijn doot syn briefkens souden verstroeydt worden ende verloren gaen, waer deur de waerheydt van de Gheschiedenisse der Martelaeren verdonckert mocht blyven, heeft hy Godt ootmoedelijck ghebeden, dat het gheweldt van de sieckte wat mocht vermindert worden, en dat hy soo veel tijts mocht hebben om te volbrenghe dat hy tot sijnder glorien hadde begonst. Het Godtvruchtich ghebedt heeft Godt verhoort, ende en heeft syn onderstandt niet uyt-ghesteldt. Want ter selver uren heeft den vloet-gangh (daer hy ghestadich mede gequelt was) op-gehouden sonder weder-om-komen, ende hem is soo vele sterckheydt des lichaems nae de sieckte ghegheven, dat hy Godt dankende sonder moeyelijckheydt het begonst werck heeft ghevoordert.

HET XXIX. CAPITTEL.

*Een ander Perijckeleuse sieckte gheholpen,
ende ghebetert.*

Heer *Villem Estius Hessel-Sone Doctoor* in de *H. Godtheydt te Dorray*, was bevanghen met
met

Vande Martelaeren Adriannus ende Iacobus. 55
met een langhsame ende gheduerighe sieckte.
De ghesteltenisse van de sieckte was seer twij-
felachtich, ende de medecijsen selve oock on-
bekent. Hy besocht, ter wijlen dat hy noch
sterck ghenoch was, de gedenckenisse van de
Maghet ende Moeder Godts eerst te *Hal*, daer
nae te *Chievre*. Doch ten liefde de goddelijc-
ke goetheydt niet sijne volherdighe quellende
sieckte doen ter tijdt te ghenesen. Onder-tus-
schen nam de sieckte haren wasdom, soo dat
de Medecijs gheen hope meer en hadden ende
den krancken hadde nu sijn huys beschickt als
oft hy sterven soude. Tot de swaricheydt van de
sieckte viel oock by den Herft, den on-be-
quaemsten tijdt des jaers, ende de quade ghe-
steltenisse des lochts, daer-en-boven groote in-
wendighe pijnen, daer mede hy nacht noch
dagh konnende gherusten deerlijcken ghequelt
was. Ten lesten den uystersten noodt zijnde,
naer dat hy te vergheefs gheproeft hadde alle
menschelijcke onderstandt, hebben hem sijne
vrienden gheraden, dat hy Godt soude een be-
lofte doen ter plaetsen daer de nieuw Martelae-
ren ghestorven sijn, te volbrengchen; als men
eerst derwaerts soude moghen vryelijck reysen,
ende verwonnen zynde door het sterck aenhou-
den der vrienden, soo is't gheschiedt ghelijck sy
begheerden; voor sijn ghesondtheydt heeft hy
Godt een belofte ghedaen tot de boven-ghe-
melde Heylighe Martelaeren; ende hoort van
desen dach af heeft de sieckte die hem soo swaer-

lyck ende langhen tijdt bevanghen hadde, beghinnen af te gaen ende heeft sijn nacht-ruste ende appetijdt wederom ghekreghen; alsoo dat sy al te samen seer verwondert waren, wiens hulpe oft troost hy ghebruyckt hadde, ende boven al de Medecijs die beleden dat dese onvoorsienighe veranderingh van de sieckte gheschiedt vvas sonder henliedder konste ende niet sonder schijn van een groot mirakel, bysonder in dien tydt des jaers. Iae den Leeraer selfs heeft mondelyck ende schriftelyck bekendt dat in de ghesondtheydt die hy nu hadde hem verleendt vvas de goddelycke vveldaet door de middelinge der heyligher Martelaeren, die buyten den *Briel* in de belydenisse *Christi* ghestorven vwaren.

HET XXX. CAPITTEL.

Mirakeluse vervvinninghe over de Geusen.

NAe verhael ende gevoelen van godtvruchtighe gheleerde Mannen, onder welcker vleughelen ick geerne my te schuylen begheve, soo wordt toegheschreven aen onse Martelaeren de heerlycke verwinninghe, welke des *Coninghs* legher door een groot ende sonderlinghe weldaet Gods over de rebelle vyanden en kettters verkreghen heeft ontrent *Haerlem* een stadt van *Hollandt* in het jaer onses Heere duy-sent vijf hondert t'seventich dry. De teeckenē
ende

ende merckelijcke redenen dat wy alsuleke verwinninghe die Heylighe Martelaeren danck werten, zijn dese : de eerste, het Godtvruchtich ende forghvuldich ghebedt van vele Catholijcken die de goddelijcke hulpe teghen de vyanden door de verdiensten der HH. Martelaeren waeren verfoeckende. De tweede den vier-dagh van hunne passie oft lijden, ende dat den alder-eersten. Het derde; dat mede den tijdt van den slaghe juyft over-een-komt met de ure van hun lijden, Het vierde dat de maniere ende heerlijkheydt vande verwinninghe merckelijck ghehoont heeft dat Godts handt daer teghenwoordich was, strijdende voor sijne Kercke. Hoe den slaghe ende de verwinninghe ghefallen zijn, wort verhaelt aldus : De stadt van *Haerlem* was seer machtich belegert van s' *Coninckx* legher, en den hongher benouwde d'allendighe stadt seer deerlijck. De *Geusen* soeckende de selve te ontfetten, vergaederden eenen legher van duysent voetknechten ende vijf hondert peerde volck. Desen hoop was nu al veerdich, hebbende met hen ontrent vyf hondert waghens gheladen met etewaer, wapenen ende ander ghereedtschap tot verweitinghe dienende, die sy voorghenomen hadden met gheweldt door hunner vyanden legher brekende in de stadt te brenghen. Op den neghensten dach *Iulij* in den daghe-raet is der *Geusen* legher on-ver-hoets ghefallen op het quaertier vanden legher daer de *Duytsche* Soldaten laghen. Maer sy lieden die qualyck ses hondert

sterck waren, ende daer toe verbaest door dit groot onversienich gheweldt van den vyant, syn alsoo door het hemelsche by-stant versterckt gheworden, dat sy over hoop loopende ende het gheweyr by de handt nemende, ten cersten alleen dit swaer gheweldt hebben teghen gehouden ende daer nae van d'ander syde des leghers onderstant krijghende dien grooten ende vvelgevapenden hoop der vyanden hebben teene-mael verstroeyt ende verjaeght, van de selve ontrent tvvee duysent voet-knechten met hondert peerde ruyters verslaende, ende meer als dry hondert yvaghens vvel versien tot buet krijgende. Dusdanich is den slach ende de victorie gevveest, vvelcke Godt ende sijne Heylighen toe-gheschreven vwordt. Daer naer is de stadt in handen van de Spaensche ghecomen.

HET XXXI. CAPITTEL.

Nieuwe ende vremde bloemen gevvasen op de graeven vande HH. Martelaeren.

WAt sijn onse Martelaeren anders als witte Lelien van suyverheydt ende roode roosen door haer Martelie, soo dat op haer seer wel passen de woorden vanden Wyse-man (Eccles. 49) Bloeydt bloemen ghelijck lelien ende gheeft reuck, ende krijght looveren der gratien, ende prijst te samen den Lof-sanck, ende ghebenedydt den Heere in sijne vvercken. Ende de vvoorden vanden hemel-

melschen Bruydegom : (Cant. 2.) *De bloemen sijn ghesien in onse landen.*

Het en is niet sonder Miraeckel gheschiet, dat op het graf der HH. Martelaeren gewassen sijn wit-achtighe bloemkens die te voren noyt ghesien en sijn gheweest. Voorwaer een merkelyck teecken vande goedtheydt ende macht Godts. Welcken bloem-scheut, hebbende maer dry oft vier bloemkens, is in het jaer ons Heeren 1615. af-gepluckt, buyten den *Briel* in *Hollandt*, op de plaetse daer de HH. Martelaeren gestorven sijn, ende in een doofken gesloten. Twee jaeren daer naer, is bevonden gheweest in soo veel bloemkens ghewassen (niet sonder Miraeckel) alffer Martelaeren geweest sijn, te weten, negenthien. Dierghelijcke geschiedenisse schryft *Molanus in Natal. SS. Belgij. 30. November* van eenen Salighen *Ioscio* Religieus van *S. Bertin*. Desen hadde voor gewoonte, ter eeren vande H. Moeder Godts dagelijks te lesen dese vyf Psalmen, te weten; *Magnificat. Ad Dominum. Retribue. In convertendo. Ad te levavi.* Welcker eerste letteren spellen den H. Naem *Maria* ende voor elcken van dien voeghden hy de Engelsche Groetenisse. Hy is doot ghevonden in sijne celle, sijn aensicht verciert met vyf schoone roosen. De eene quam uyt den mondt, twee uyt sijn ooghen, ende twee uyt sijn ooren. Inde roose uyt den mondt voordts-komende, stondt Mirakeleuselyck geschreven den Naem

Maria. Dit is geschiet in het jaer ons Heeren
1162.

Ick magh hier wel uyt-roepen met den vveer-
digen *Beda*: ô vvaerlijck salige ende geluckige
Moeder der *Ordre van Pramonstreyt*, de vvelcke
den lof van de Goddelycke weerdicheydt
soo verlicht, de welcke het glorieus Bloet der
Martelaeren verciert, de vvelcke bekleedt de
suyver maeghdelyckheyt van d'onbesmette be-
lydenisse. Onder uwe bloemen en ghebreken
noch roosen noch lelien. Want gy hebt crans-
kens van weerdicheden, oft vvitte van suyver-
heydt, oft root-verwige van lyden: tusschen
de welcke gy-lieden *HH. Adrianus* ende *Iacobus*
edele inwoonders des hemels met lauwer-cran-
sen ghecroont, root-verwelyck groeydt gelyck
vvitte lelien in U. L. vvit habyt, ghelyck pur-
pur roosen in U. L. vergoten Bloet met uve
HH. Mede-broeders Martelaeren Hroznata,
Ludolphus, Eckius, Petrus van Calmpthout, Theo-
dorus, ende meer andere.

HET XXXII. CAPITTEL.

Noch andere vande ghescheurtheydt ghenesen.

G*ielis Tilman*, Diaken hadde van syne kints-
heydt af eene ghescheurtheydt, de vvelcke
met verloop van jaeren soo groot vvierdt, dat
gheen windels noch ysere banden syn in-ge-
vwant en konden sluyten. Hy dan vernemende
dat

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 61
dat de Reliquien vande HH. Martelaeren met
solemnele processie verdraegen vvierden op het
Casteel van *Quesnoy*, dede sich draegen op eene
plaetse, van de vvelcke hy de HH. Reliquien
konde sien ende eeren; ende ghesteldt synde
daer de processie begon, voelde sich op eenen
oogenblick verlost ende ghesondt, soo dat hy
self met de processie ghegaen heeft, syne ban-
den in syn handen draeghende in het ghesicht
van een yeghelyck, tot een teecken van soo
grooten Mirakel.

Van de selve quale syn oock vvonderlyck
ghenesen door het aenroepen van de HH. Mar-
telaeren *Basilius Brienen*, *Ioannes Dierickx*, ende
andere. Doch den Christelycken Leser en moet
niet verwondert syn datter veele van dese quale
door de voorspraecke van dese onse HH. ver-
lost syn, aenghesien eenighe van hun in dit
sterffelyck leven dierghelijcke onghemack ghe-
leden hebben. *Paulus* seght van onsen Salich-
maecker aldus: (Hebr. 2.) *Door het ghene daer*
hy mede ghepynicht is ghevveest ende becoort, is hy
oock machtich, den ghenen die geproeft vvorden, te
helpen. Ende op een ander: (ibidem cap. 3.)
Vvy en hebben gheenen boogen Priester, die niet en
soude konnen medelijden hebben met onse kranck-
heden, maer in alles beproeft naer de ghelycke-
nisse sonder de sonde. Al oft den Apostel vvilde
segghen: wel aen myne beminde *Hebreeuven*,
schept moet in uwe benoutheyt, want ghy lieden
hebt eenen ghetrouven vriendt *Iesum Christum*,
den

den vvelcken oock gheleden hebbende, is door het selve daet hy in gequelt ghevveest is, bequaem bevonden om U. L. te helpen, vvant uyt het ghene hy gheleden heeft, gheleerd heeft medelijden hebben met de menschen die oock in lyden ende benoutheydt sijn. Op de selve maniere spreeck ick oock vande Heylighen die in dit leven veel gheleden hebben, datse dese vergeldinghe van Godt vercreghen hebben, datse oock kunnen, van ons aengeroepen synde, helpen de ghene, die met de selve pyne ghequelt sijn, die sy noch sterffelick wesende voor den Naeme Godts onderstaen hebben. Alsoo aenroepen veel menschen die de peste hebben, met hulp en profyt den *H. Rochus*, *Carolus Borromaeus*, den Coninck *Ludovicus*, *Guido* en andere, die vande peste ghestorven sijn. Die quaede ooghen hebben, den *H. Leodegarius*. Die quaede borsten hebben, de *H. Agatha*. Die tant-pyn lyden, *Apollonia*. Die quaede kelen hebben, *Lucia* ende *Cunera*. Die het sletcijn hebben, *Iulianus* en *Leander*, teghen de sweiren, *Iob*, ende meer andere; van de welke ick den Leser seynde tot onsen boeck vande *H. Dymna*, al waer ick in het 37. Capittel voor elcke sieckte ende quaele eenen heylighen Patroon ghestelt hebbe.

HET XXXIII. CAPITTEL.

De Princelycke stadt van Brussel, door het om-draeghen der HH. Reliquien van de Martelaeren vvoordt van de pest verlost.

HEt is een oudt ghebruyck in de H. Kercke, ten tyden van peste, oorlogh oft anderen grooten noodt, processien in te stellen, ende in de selve om-draeghen Beelden ende reliquien der Heylighen, om door de voorspraeck vande selve, gheholpen verlost ende ghetroot te worden. Alsoo heeft den H. Paus *Gregorius*, in het jaer 590. als een grauwsaem pestilentie en vier te Roomen ontsteken vvas, soo datter 90. op een ure stierven, het beldt vande H. Moeder Godts inde processie laeten om-draeghen, ende de sieckte is op-ghehouden. Alsoo is oock *Duyts-landt* door het om-draeghen van het Beldt van *Sinte Rochus* van de sieckte ontslaghen. De stadt van *Berghen Henegouvv* is oock door het om-draeghen van het Lichaem vanden H. *Macarius* vande sieckte verlost. Het over-vocren van het Lichaem vanden H. *Xaverius* uyt het Eylandt *Sanciano* naer de stadt *Malaca* heeft de selve stadt vande peste ontslaen. De svvettende sieckte is tot *Ceulen* gestacckt door het om-draeghen van den Baert vanden H. *Antonius*. Het cleedt vande baere van *Sinte Remigius* tot

Reyns

Reyms om-gedragen, heeft de selvé stadt van de sieckte ghesuyvert. De stadt *Antiochien* door de Reliquien vanden *H. Thomas* Abt, en de stadt *Palermo* door liet om-dragen van het Lichaem vande *H. Rosalia* sijn vande sieckte gesalveert. Alloo ist oock gebeurt als de stadt van *Brussel* met een grousaeme peste bevanghen was, dat men een processie in-ghestelt heeft, in de welke de Reliquien vande *HH. Martelaeren* van *Gorcom* omghedraeghen sijn, ende terstondt hielse op.

HET XXXIV. CAPITTEL.

Eenen persoon Mirakeluselijck vanden steen gbenesen. Item noch andere van verscheyde quaelen gbenesen.

D*ominicus* van *Linck-hoven* langhen tydt ghequeldt met den steen ende graveel, eyndelijck een jaer sulck gheweest hebbende, en vondt noch rust noch verlichtinghe; maer door den raedt van *Heer Iudocus* Canonick van *Haerlem*, een belofte ghedaen hebbende aen de *HH. Martelaeren*, van alle jaeren op den dagh van haer Martelie, te biechten te gaen, ende de *H. Communie* te ontfangen, oock een aelmoesse te gheven, viel in slaep, ende sagh in sijnen slaep tot hem komen eenen Enghel met instrumenten om den steen te snyden, ghelyck oock inder daet gheschiet is, ende oock andere Enghelen,
die

die welcke de steentjens uyt-trocken, ende de inwendige partyen suyverde, ende de snede weder gefloten ende gheheelt hebbende, sijn verdwenen. Hy wacker gheworden sijnde, vertelde met blyschap ende teerheydt des ghemoets al het ghene hem gheschiet was, blyvende van dientijt af altijt gesont ende sonder pyne, tot glorie vande HH. Martelaeren, aen de welcke de Enghelen selfs gedienslich waeren.

Gaspar van Braeckel is oock door de voor- spraccke vande HH. Martelaeren van groote treckingen en krimpingen van senuen ghenesen. *Maria van Amerongen* sijnde om te sterven van 't Pleurils, belofte gedaen hebbende aen dese HH. is t'seffens ghesondt op-ghestaen. Item *Adriana vanden Heuvel* hebbende de handt ont- knoopt vanden arm, door het aen-raecken der HH. Reliquien, is ghenesen. *Mechtildis van Brienen* is oock van een kromte der knien ende ongebontheydt der gevrichten ontslaen. *Isabella de Cock* is oock door de hulpe der glorieuse Martelaeren, eerst van eenen vervaerlijcken acrbeydt, ende daer naer van een leelycke sweiragie in de slincke syde wonderlijck geholpen. *Theodorus Dinch* van syne gheboorte af met een grouwelijcke gescheurtheydt gequelt, belofte ghedaen hebbende van de HH. te ver- eeren, is op eenen oogenblick tot syn vol- komen gesontheydt gheraect. Ende dit Mi- rakel met het ander van *Gielis Tilman*, boven verhaeldt, staen besonderlijck ghenoecht inde

HET XXXV. CAPITTEL.

De Vreeselycke doot van den Grave van Lummen.

DE H. Matroone *Iudith* (*Iud. 16.*) seght seer wel, van de gene die Godts uytverkoren vrienden vervolgen, quellen ende dooden, dat den oppersten Rechter straffen, ende vraeck nemen sal over de selve met dese woorden: Wee den volcke welck teghen myn volck op-staet, want den Almachtighen Heere sal't aen hun-lieden vrecken, want hy sal vier en wormen geven in haer vleesch. Alsoo sijn die vreedde Tyrannen *Antiochus*, *Herodes* ende *Maximinus* die veele onnoosele menschen omghebroght hadden vande luyfen ende wormen levendigh opgheten. De valsche beschuldigers van *Daniel*, vande Leeuwen verscheurt. Die boose Ouderlinghen, die de onnoosele *Susanna* ter doot versoechten ghesteenicht. Alsoo sijn *Nero*, *Domitianus*, *Severus*, *Adrianus*, *Decius*, *Valerianus*, die soo veel duysent Martelaeren ghemaect hebben, door Godts rechtveerdich Oordeel een gheweldighe ende grouwelijcke doot ghestorven. *Dioscorus*, die de H. *Barbara* sijn dochter ghepijnicht ende ont-halt hadde, is vanden blixem verlaegen, *Boleslaus* den Coninck den H.

Schop *Stanislaus* vermoort hebbende, is van sijne eyghen honden verscheurt. Het selve is oock gheschiet aenden *Grave* van *Lummen* den vermoorder van onse Martelaeren: want als hy noch veele boose feyten nae-der-handt bedreven hadde, als te weten, eenighe steden als *Schoon-hoven* ende andere inghenomen hebbende met bespreeck door eedt bevesticht dat het ghebruyck der Catholijcke Religie ende alle privilegien ongeschendt blijven souden, heeft door sijne Soldaeten, de Autaren om verre geworpen, de Beelden in stucken ghesmeten, de HH. Sacramenten met voeten ghetreden, den Salighen *Cornelius Musius* met noch eenighe Regulieren ende Minder-broeders seer vreedelijck doen pynighen ende ongenaedelijck ombrenghen: heeft ten lesten door Godts vraecke voor sijnen beul gehadt eenen raesenden hondt. Ende het betaemde dat den ghenen die droncken was van het Bloet van soo veel Martelaeren, die hy met groote rasernye vervolght hadde, van eenen raesenden hondt ontfanghen soude de bete des doodts. Op de quetsure is gevolght een brandende kortse, alsoo dat hy seer onverduligh ende desperaet was, roepende dese woorden: ist oock moghelijck datter jemandt inde wereldt magh wesen, die sulcken torment lydt als ick nu lyde? ten lesten verachtende ende versmaedende den heerlijcken by-standt van *Sinte Huybrecht* heeft in het jaer ons Heeren 1578. op den eersten Mey sijn leven onsaligh-

lyck ghe-cyndt. Soo dat nu niet te tvvijfelen en is, oft den Rechtveerdighen Godt heeft inden vervolghē des Martelaeren veel ghehoont hoe lief ende vveerdich hy hun gheacht heeft, der veelker leet hy met soo slechte, maer nochtans schroomelijcke doot heeft vwillen vrecken.

HET XXXVI. CAPITTEL.

*De Beatificatie der HH. Martelaeren seer So-
lemnelijck tot Roomen gheschiet:*

NAer dat de HH. Martelaeren nu hondert en dry jaeren voor het Catholijck ghe-loof, buyten den *Briel* in *Hollandt* vreedelijck om-gebraght waeren; soo hevet ten lesten be-lieft aende Goddelijcke Majesteydt dese sijne kloecke dienaers, die hy nu met de eeuwige glorie in den Hemel, ende op der aerden met de gave der Mirakelen ver-cert hadde, oock in sijne H. Kercke met den eer-naem van *Hey-ligh*, met haeren Feest-dagh en ghetyden te houden, te begiften. Onsen Alderheylighsten Vader *Clemens* den thienden, Paus van Roomen, heeft oock goet ghevonden, door het ver-soeck vanden onverwinnelijcksten Keyser *Leo-poldus*, der Princen ende Prælaten van *Neder-landt*, daer by ghevoeght de ghebeden van de devote Religieusen, van welker Orden veel van dese HH. Martelaeren waeren, beweeght synde

Vande Martelaeren *Adriannus ende Iacobus*. 69
fiinde met ryphen raede vande doorluchtichste
HH. Cardinaelen, in het jaer duysent ses hon-
dert ende vyf en seventich, op den vier-en-twin-
tichsten dach van November, in het sesde jaer
syns Pausdoms, te procederen tot de Solemne-
le Beatificatie vande voorgenoemde HH. Mar-
telaeren ghelijck het selve Solemnelyck binnen
Roomen gheschiet is op het jaer ende dagh als bo-
ven ghenoeemt. Als wanneer sijn Heylicheydt
dese Godts Dienaers *saligh* ghedecleert en
ghenoemt heeft, toe-laetende datmen op den
Feest-dagh haerder Martelic de Misse ende de
Kerckelijcke ghetyden souden ghedaen worden
ritu duplici, De Communi plurimorum Martÿrum,
dat haere Lichaemen ende Reliquien souden
moghen ten thoon ghestelt worden om publi-
kelyck ghe-eert ende gheviert te worden, dat
haere Beelden met straelen ende andere verlich-
tinghen souden verciert worden, verleene-
daer en boven vollen Aflaet op haeren Feest-
dagh de Solemniteydt van de Beatificatie van
dese salighe Martelaeren is aldus gheschiet:

Inden eersten: den ghevel vande alder won-
derlijckste overgrootte ende schoone Kerck van
Sinte Peeter, was behangen met de alderschoon-
ste viercierselen ende vertooninghen van de
Martelificatie deser Heylighen, om-ringelt met
de Waepenen des Paus, Coninckx van *Spaignien*,
ende vande Ordre des *H. Francisci*, daer onder
ghevoeght stonden, met een gheschrift van
Goude Letteren, dese navolghende woorden:

Die heylighe Nederlandtsche Martelaeren van Gorcum elf van de Ordre der Minderbroeders, ende die andere acht, door haet en nydt des Catholijckx Gheloofs, voor naementlijck der H. Roomscher Kercke ende van het, Hoochveerdighste Alder-heylighste Sacrament des Autaers sijn in den Briel ghedoodt den 9. Iulij. Anno 1572.

Van binnen de Kercke, op den Autaer vande Princen des Apostelen *Petrus* ende *Paulus*. stondt een Schilderye van dese nieuwe Heylighen, uytter maeten hoogh verheven volgens de grootheydt der ghesteltenisse des Autaers beset met goude kandelaeren, ende de andere Autaren met silvere, alles versien met witte schoone wasch lichten, alle welcke daeghs te vooren waeren bedeckt met seer kostelijcke sijde voor-behansels, tot datmen op den 24. November soude ghedaen hebben de opentlijcke verkondinge tot dese bevestinghe bevolen ende ghemaectt inde teghenwoordigheydt des Heeren Cardinaelen, ende andere Prælaeten, ende Clergye.

Den Doorluchtighsten Heere *Franciscus Marinus* Aerts-Bisschop van *Amasia* in't Pontificael ghekleedt, met Diaken ende Subdiaken in haer Misse-ghewaet, voor den Solemnellen dienst der Missen, begon den Lof-sanck: *Te Deum laudamus*. Den welcken vervolght hebben vier Chooren van Musicanten met de aldersoetste stemmen, instrumenten, ende Hemelsche melodyen, die de aerdicheyt van *Italien* oytkon-

de te voorschijn brenghen. Hier onder wierden gheloft negenthien metale Mortieren ter eeren van het ghetal der negenthien HH. Martelaeren; Item de gheschutten ende musketten vande Pauselijcke wachten ende Duytsche Trawanten dommelden oock tusschen beyden met een soet accoordt van Trompetten ende ketel trommelen.

Hier-en-tusschen wierden uyt vier groote kisten uytghedeylt in verscheyden silvere scho- telen, beelden ende Boeckxkens vande HH. aen de teghenwoordighe Heeren van den hooghsten tot den lesten, elck naer conditie ende qualiteydt van persoonen. De eerste beel- den waeren van haere triumphie. De tweede van hun Lyden ende Martelie. De derde van haere Beatificatie. In somma *Roomen* was uyt- ghestordt van blijfchap, het volck malcande- ren overlopende om elck het eerste ende nae- ste in dese Feeste te wesen, niet door curieu- heydt als wel door yver ende devotie om deel- achtich te wesen vande verdiensten ende vol- len Aflaet. Daer is oock ghenoteert dat op dien dagh in de groote Kercke van Sinte Peeter over de 250. Missen ter eeren vande HH. Vrien- den Godts ghedaen sijn.

HET XXXVII. CAPITTEL.

Het Collegie van Sinte Norbertus binnen Roomen heeft oock gethoont haeren yever ende affectie tot dese HH. Martelaeren.

GHelijck dat Arts-klooster der Eerw. Paters Minder-broeders, ghe-naemt, *Ara cali*, seer heerlijck dry daghen langh gheviert heeft met peck-tonnen, lichten, vier-wercken, wanneer oock de Pauselijcke trompetters, met die vande Roomsche Magistraten met hunne ketel-trommels maecten bly ghetier ende geklanck, onder-mengelt met het luyden der klokken van alle de Kercken: soo hebben oock de witte Heeren van het Collegie van den H. *Norbertus*, van welcker Orden de twee, te weten, *Adriannus* ende *Jacobus* in dit ghetal vande 19. nieuwe HH. Martelaeren, waeren haere affectie ende vreucht gethoont. Want soo haest als den eersten scheut met die 19. Mortieren ontrent Sinte *Peeters* Kercke ghehoort is, soo hebben die van het voorgenoemde Collegie oock met 19. Mortieren oft kamers gheantwoordt. Welcke 19. kamers op den selven avondt tot meerder glorie der HH. Martelaeren wederom syn drymael los ghebrandt geweest, waer naer volghde een treffelijcke vieringhe. Te weten, voor de Kercke van ditto Collegie was gheplant eenen grooten staeck gelaeden

laeden met 19. Peck-tonnen , welcke van binnen ghevult waeren met fackels ende andere brandende materie, als peck, olie, &c. den boom was dusdaenigh al oft hy scheen te leven , overmidts hy heel groen was met Lauwerier ende andere cruyden bekleedt: de tacken schenen oock natuerlijck te wesen seer aengenaem aen het ghesicht. Ende alsoo dit in *Italien* wat nieuws was , soo en manckeerden daer oock gheen volck , seer nieuw-gierich om alle dese frayicheydt te sien. Ende tot meerder ver-eeringhe soo quam daer op-trecken een Compagnie van de Pauselijcke Soldaeten. Het Collegie scheen te staen in vier en vlamme door de menichvuldicheyt der fackels ende laternen , wiens ghetal was wel over de twee duysent ; van de welcke men oock heeft deelachtigh gemaect rom en tom de ghebueren , ende oock diep in de stadt de Patrioten lants-lieden , ende Nederlanders , de welcke altemael in dese feestte oock hunnen jever met vieren ende vreughde feesten ghethoont hebben.

Daer naer , tot meerdere triumphhe ende blij-schap , wierden oock aenghesteken van de Heeren Collegisten , kostelijcke ende konstelijcke locht - fusijen oft vier pijlen , waer uyt vloghen verscheyde sterron , men sagh op de logie oft toren de wapen van den Paus seer konstigh ghemaect ; alsoo dat door het licht van binnen ghesteldt , daer verschenen ses sterron met den Pauselijcken *Tiara* oft mijter , ende

de sleutels. Dese vieringhe, raeckende de lateren, sackels ende fuseen &c. Heeft dry daeghen lanck gheduert, niet alleen in het voor-ghemelde Collegie, maer oock by de ghebuceren ende Vrienden, wordende daghelijckx tot de laternen nieuwe keerffen uyt-ghedeylet.

Dit Collegie is tot *Roomen* ghesondeert in het jaer ons Heeren 1628, door den seer Eerwerdighen Heere *H. Adrianus Stalpaerts* ses-entertichsten Abt van het Clooster van *Tungerlo* in *Brabandt*, der *Ordre* van *Premonstreydt*, op de kosten van het selve Clooster onder den schut vanden *H. Norbertus*, uyt het welck, als uyt het paerd van *Troyen* veel treffelijcker ende geleerde mannen uyt ghekomen sijn, die naer datse aldaer haer selven inde studie der *Godts-gheleertheydt* ende *godtvruchticheydt* eenighe jaeren seer neerstelijck gheoeffent hebben, weder ghekeert sijnde naer haer *Vaderlandt* ende Clooster, tot verscheyden ampten ende officien der *Ordre*, soo binnen als buyten op de *Pastoryen* vervoordert, haeren even naesten soo inde *Christelijcke* leeringhen, vermaninghen, als goede exempelen ende deuchden, tot stichtinghe der selven, gheschreven hebben.

HET XXXVIII. CAPITTEL.

*Die vanden Hemel comen de glorieuse Sielen
van Adrianus ende Iacobus te ghemoet
ende vervvillecomen.*

DE H. Schrifture verhaelt, als *David* den reuse *Goliath* (1. Reg. 18.) verlaeghen hadde, ende met sijn hoeft inde handt wederom-keerden, dat de vrouwen van de om-liggende steden van *Israël* hem sijn te ghemoedt ghegaen, gheluck wenschende, singhende ende te saemen dansende, spelende op trommelkens van blijfchap, ende kromme hoornkens, ende segghende: *Saül* heeft duysent verlaeghen, ende *David* thien duysent. (Exod. 14.) Wederom, als de Kinderen van *Israël* door de roode Zee droogh-voedts sonder hinder ghepasseert waeren, doen songh *Moyfes* ende de Kinderen van *Israël* lovende den Heere, ende *Maria* de suster van *Haron* heeft een bomme in haer handt ghenomen, ende allen de Vrouwen sijn haer naer ghegaen met bommen en met dansen, de welcke sy voor sangh segghende: *Laet ons den Heere singhen, vvant hy glorieuselyck grootdadigh is ghevorden, dat peerdt met den ryder heeft hy inde Zee ghevorpen.* Het selve is gheschiet als *Adrianus* ende *Iacobus* het hoeft vanden helschen *Goliath* door haer Martelie af-slaende, het hoeft van het helsch serpent, de Ketterye verplet-

tende, ende door de roode Zec van haer lyden passerende, tot dat saligh landt van beloften hier boven triumphantelijck in-ghegaen sijn. Die HH. Enghelen hebben haer verheught over haere victorie, ende met blijfchap ghesonghen: (Apoc. 7.) *Dese sijn die ghekomen sijn uyt groote tribulatie, ende hebben hun kleederen ghevasschen ende vvit ghemaect in het Bloet des Lams: daerom sijnse voor den throon Godts, ende dienen hem nacht ende dagh.* Ende ghy *Adriane* als eenen Enghel des Heeren hebt uwe schaepen bewaert ende op-ghequickt in de waerachtighe Religie, ende Catholijck gheloof, het welck *Iacobe* ghy oock ghedaen hebt, ende daer-
 oben ons een groote blijfchap veroorsaect hebt, door uwe Penitentie ende traenen, daerom moet ghy-lieden op-klimmen tot ons gheselschap.

De HH. Apostelen sijn haer te ghemoet ghekomen, ende haer ghepresen van haer Apostelijck leven, segghende: (Matth. 19.) *Ghy-lieden die naer ons exempel al verlaeten hebt, ende Christum ghevolght sijn, sult nu hondert fout ontfanghen ende het eeuwigh leven besitten.* De HH. Martelaeren hebben haer ontfanghen met groote vreught ende eere in haer gheselschap, singhende: (2. Tim. 4.) *Ghy-lieden hebt met ons eenen goeden strijdt ghestreden, den loop volbracht, het gheloof bevaert, voordaen vordt voor V. L. bevaert de croone der rechtveerdicheydt, die V. L. den Heere nu vveder gheven sal.* De HH.
 Maegh-

Maeghden hebben de cransen van haer hoofd ghenomen, ende aen haer ghepresenteert, singhende: (Apoc. 14.) *Dese sijn die met de vrouwen niet besmet en sijn gheveest, vwant het sijn Maeghden, dese sullen met ons het lam volghen al vvaer dat gaet, ende sullen met ons in vvitte kleederen vvandelen, vwant sy des vveerdigh sijn. De H. Moeder Godts heeft haer oock ghepriesen, om datse haeren naem ende eere voor haere onderstaeten verbreydt hebben, haere ghetyden met groote devotie daghelijckx ghelesen, haere Fcestdaeghen gheviert, ende de avonden gevast hebben, ende om datse het wit habyt, aen den H. Norbertus tot een teecken van haere Onbevleete Ontfanckenisse ghegeven, door haer Bloet ghepurpert ende met verscheyden coeleuren van deuchden als lieffelijcke bloemekens gheborduert en verciert hebben. Den H. Vader Augustinus met sijn vvlammende hert in sijn handt, heeft haer oock verciert, ende haere liefde tot Godt gheroemt, voor wiens gheloof sy ghestorven waeren, ende haer oock prysende over het onderhouden van sijnen Reghel, heeft haer voorseydt datse inden dagh des Oordeels gherust souden sijn.*

Wat sal ick segghen vanden H. Patriarch Norbertus, hoe heeft hy ghetriumpheert in dese twee sijne Kinderen, als hy haer sagh soo glorieus, soo verheerlijckt met gulde croonen op de hoofden, met palmen van Victorie in de handt! hoe heeft hy hem verheucht in dese

twee sijne Sonen ! als *Iacob* hoorde dat sijnen
 sone *Ioseph* noch leefde, ende in *Egipten* regneer-
 de, soo is sijnen gheest wederom levendich ghe-
 worden. Als de dry sonen van *Diagoras*, inde
 tornoy-spelen den prijs bekomen hadden in
Griccken-landt, ghekroont sijnde loopen tot
 haeren *Vader*, ende de croonen van haer hoofd
 nemende, stellense op het hoofd van haeren *Va-*
der, die terstondt van blyschap doot ter aerden
 viel. Als den verloren sone uyt een vremdt
 landt naer het huys van sijnen *Vader* quam, den
Vader siende sijnen sone van verre komen,
 loopt hem te ghemoedt, ende op sijnen hals
 vallende heeft hem ghekust, (*Luc. 15.* ende
 doet hem een eerlijck kleedt aen, eenen rinck
 aen sijn handt, ende doot een ghemeest kalf
 om een vrolijcke maelydt te houden. ô *H.*
Vader Norberte hoe hebt ghy dese uwe Sonen
 willecom gheheeten, gheluck ghewenscht ende
 u verblijdt ! want die eere van martelie, die,
 u *Godt* niet en heeft ghegundt (al hoe wel ghy
 tot *Maegdeborgh* op verscheyde reysen sout mar-
 telaer ghestorven hebben, haddet *Godt* niet
 door mirakel belet) heeft hy aen uwe kinderen
 verleent; soo dat ghy wel mooght met den *Pro-*
pheet segghen: (*Isa. 8.*) *Siet ick ende mijne kinde-*
ren, die my den Heere ghegeven heeft tot een teecken
ende tot een vvonderlycke saecke in Israël. Tot een
 teecken van sterckheydt in't gheloof, van vie-
 richeydt inde liefde *Godts*, verduldicheyt in't ly-
 den, volmaecktheydt in de deucht, victorie over
 den

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 79
den tyran, ende vergheldinghe van de Hemel-
sche glorie. Daer-en-boven alle de Heylighen
vande witte Ordre hebben haer heerlijck in-
ghehaelt :

Omnēs Sancti & Beati
Plausus novos edite.
Vos praesertim Pramonstrati
Ordinis accedite.
Ad triumphum properate
Varijs cum floribus.
Et novellos honorate
Martyres honoribus
Cum Norberto Godefridus,
Hugo & Macarius,
Evermodus & Isfridus,
Ioseph & Dominicus :
Fredericus & Siardus
Cum Gerlaco Didacus :
Adelbertus & Richardus
Cum Gilberto Castalus.
Vdalricus & Henricus
Omnes & Praesbijteri.
Aldericus, Ludovicus
Hroznata & cateri.
Omnes Sanctae & Beatae
Viduae & virgines,
Ad hoc festum properate
Singula per ordines.
Iuliana & Radgundis,
Cum Christina, Pontia.
Haderwigis, Hildegundis,
Oda, Anastasia :
Guda, Agnes, & VVoyflana
Beatrix & Bessela.
Elizabetha, Bonisflava :
Gertrudis, Aurelia.
Ferte flores date rosas,

Novas ferte violas :
Ferte gaxas pretiosas,
Bonas ferte gemmulas.
Et coronas exornate
Ex diversis floribus
Has ornatas sic donate,
Martyrum temporibus.
Exultate & cantate
Vivani vivant Martyres
Predicate & laudate
Generosos milites.
Adrianum celebrate
In devotis canticis,
Iacobellum personate
In chordis & organis,
Adrianus est suspensus
Fidem ob Catholicam,
Iacobellus apprehensus
Turbam per haeticam.
Adrianus pertransivit
Mare hoc purpureum.
Iacobellus deglutivit
Panem & equuleum.
Adrianus Creatori
Suo dedit animam.
Iacobellus Salvatori
Obtulit se hestiam.
Adrianum cum Beatis
Veni, coronaberis :
Iacobelle cum salvatis
Veni, & letaberis.
Adriane veni munda,
Veni rosa candida,

Iacobelle rubicunda
Veni rosa florida,
Adriane lux Pastorum
Iungere Pastoribus;
Iacobelle dux rectorum
Iungere rectoribus;
Laudet suos generosos
Martyres Germania;
Et exaltet speciosos
Sponsos hos Hispania
Glorietur de peracto
Fratrum bello Francia,
Sicut totum iam de facto
Iubilat Brabantia,
Sanctus Michaël triumphat
In hymnis Antverpie,
Et Grimberga hos exaltet
Voce tuba cornea,
Liberale Parcum gratum
Adferat Psalterium :
Modulamen peroptatum
Cantet Averbodium,
Tongerloa Mariana
Concrepet in lituis :
Berna iubilet per ana
In chordis & buccinis,
Tollant suos Ninivenses
Martyres in organis
Precinant Dihgemenfes
In tubis & tympanis,
Cum sororis tympanizet
Canticis Trunchinium

In occursum cytharizet
Martyrum preconium;
Nectat Vallis liliorum
Virginum Cœnobium
Variorum festa florum
Ad honorem Martijrurno
Cantet Vallis Catharina
Breda, laudum carmina,
Andoverpe Norbertine
Cantica dulcisona,
Iucundare & letare,
Hortus clausus Virginis
In Martyribus mirare
Celsi dona Numinis,
Adriane te precamur.
Nos è calo respice
Et prostrati veneramus,
Vota nostra suscipe,
Tu Iacobe nobis pacem
Impetra perpetuam,
Impetra tuis veracem
Fratribus concordiam.
Adriane Pramonstrato
Ordini ut floreat
Et procura illibato
Corde Deo serviat.
Fac Iacobe ut canamus
Vestras hic victorias.
Et ut semper peragamus
Summo Deo gratias
Amen.

LOF-SANCK.

Ter eeren vande HH. Martelaeren uyt den Hymnus
Deus tuorum militum.

Godt die sijt van u soldaeten
Self den prys, lot ende croon;
Die u hooghlyck boven maeten
Crygen voor verdienden loon:
Geeft dat wy u mogen loven
In uw' dienaers alle bey
En dat gy ons daer en boven
Van den bandt der sond' maeckt vry.
Dese hebben soeticheden
En des werelts valsche vreught,
Onder haeren voet getreden,
Als die niet met al en deught.
Dies sy wonder hoogh verheven
Sijn by U in't hemelsch hof,
En ghenieten d' eeuwigh leven;
Singhen daer gheduerich lof,
In haer pynen, in haer lyden
Hebben sy met cloeck ghemoet
U beleden t'aller tyden
Tot den lesten druppel bloedt
En midts sy hebben ghewonnen
Door haer cloeckheydt in den strydt
Hebt ghy haer tot loon ghejonnen
Eene Croon van d'euwicheydt.
Gundt hierom ons t'geen wy vraeghen

In dees Martelaeren feest

Dat wy van ons schuldr ontflaghen

Suyver sijn van hert en gheest.

Wilt ons Iesu weerdigh maken

Gunt ons door de hulp van haer

Dat wy boven eens gheraecken

Inde vreucht sonder ghevaer.

Amen.

Vers. Verblijdt u inden Heere, ende verheught
u ghy rechtveerdighe.

Resp. Ende glorieert alle die oprecht van her-
ten sijn.

Ghebedt.

GODt die ons toelaet te eeren den geboor-
ten dagh van uwer HH. Martelaeren *Adria-
ni* ende *Iacobi* met hunne mede-ghefellen: ver-
leent ons dat wy in de eeuwige salicheydt
ons van hun gheselschap moghen verblyden.
Door Iesum Christum onsen Heere. Amen.

Antiphone.

DEse sijn die ghekomen sijn uyt een groote
tribulatie, ende hebben hunne kleederen
ghewassen in het Bloedt des Lams: daerom
sijnsse voor den thron Godts, ende dienen hem
nacht ende dagh.

Vers. Costelijck is in het aenschijn des Hee-
ren:

Resp. De doot van sijne Heylighen.

Ghebedt.

WY bidden u Almachtigh Godt, gheeft
ons, dat wy, die de Glorieuse Marte-
laeren

Vande Martelaeren Adrianus ende Iacobus. 83
laeren sterck in hunne belydenisse bekent heb-
ben, goedertieren by u in onse voorspraeck
ghevoelen. Door Iesum Christum onsen Hee-
re. Amen.

Een ander Ghebedt.

Almachtich eeuwich Godt die glorieus
sijnde inde glorie der Heylighen, de Or-
dre van Præmonstreyt met vele Heylighen ver-
ciert ende verheven hebt: wy bidden u verleent
ons uwe dienaers, dat wy door den enghen
wegh der discipline ende neerstighe onder-
houdinghe der gheloften, tot eene glorieuse
doodt op der aerden, tot eene ghelijcke croo-
ne in den Hemel verdienen te gheraecken.
Door Iesum Christum onsen Heere, Amen.

Een ander.

Almachtighen ende Barmhertighen Godt,
die uwe Kercke met verscheyde ver-
diensten der Heylighen tot alle tyden verlicht,
behoedt, ende bewaert: verleent ons dat door
het voorbidden vanden *H. Norbertus* ende sijne
naer-volghende Heylighen, wy hier van alle
sonden worden ghesuyvert, ende naemaels mo-
ghen gheuieten de Hemelsche glorie. Door on-
sen Heere Iesum Christum.

*Ghebedt van alle de Heylighen der Ordre van
Præmonstreyt, vvelcker seestdagh vanden Al-
der-heylichsten Vader Clemens den thierenden is
in-ghestelt in het jaer ons Heeren 1674. om
van alle de Religieusen der selver Ordre solem-
nellyck gheviert te vvorden op den 13. Novem-*

84 *Het leven manieren ende doot*
ber, met dese besondere Collecte hier naer vol-
ghende:

O hoe glorieus is het Rijck, in het welck
met Christus haer verheughen de Heylighen,
becleedt met witte rocken, ende volghen het
Lam daer het gaet.

Vers. Godt is glorieus in sijne Heylighen,
Resp. Wonderlijck in sijne Majesteit.

Ghebedt.

Verleent, bidden wy u, Almachtich Godt,
dat de exempelen van uwe Heylighen ons
beroeppen tot een beter leven, ende wiens So-
lemnele Feeste wy vieren, haere wercken mo-
ghen naervolghen. Door Iesum Christum on-
sen Heere. Amen.

Dese naer-volghende Carmina sijn gemaect
van den seer Eerweerdighen Heere *Augustinus*
VVichmans saligher memorie, Abt van het Cloo-
ster van *Tungerlo* ter eeren van dese twee HH.
Martelaeren. Op die woorden van *David*: *Psal-*
mi. 15.

Funes occiderunt nobis in praclaris.

O Par nobile, nobiles gemelli
Stolas sanguine qui abluistis Agni,
Ambo candidi & ambo purpurati:
Candidi ordine moribusque Sanctis,
Infami laqueo ambo purpurati,
Illo illo laqueo ambo purpurati,

Qui

Qui nunc jaspidis instar aut pyropi ,
Qui nunc Chrysoliti instar aut smaragdi
Vestra lucida lucidâ coronâ
Colla circuit , ornat & venustat.
O par nobile , nobiles gemelli ,
Ambo candidi ambo purpurati :
Funis aureus , aurea hæc catena est ,
Torques gemmea , gemmeum monile est.
Non est , credite , non est hic probosc
Funis funeris aut iniquitatis :
Sed est scenoris & beatitatis.
Funis tristitiæ est malûmque finis.

L O F - S A N C K .

Looft den Heer uyt al u krachten ,
Alle volcken , en gheslachten ,
Al wat d'aerderijck bewoont ,
Wilt Godts wonderen bemercken :
Looft Godts daden , pryft Godts wercken
Die ons soo veel gunst bethoont.

Datter Mannen zyn bevonden
Binnen Neerlandt vast verbonden
Aen't Gheloof van Christus Wet ,
Dat sy willigh lyf en leven ,
Voor syn naem ten besten gheven ,
'tWelck geen wreedtheydt hun belet.

Als 't Gheloof begonst te dwaelen ,
In de nederlantsche Paelen
Door *Calvinus* kettery ,
En *Lutherus* valsche leeringh

Dwongh d'onwijse tot verkeerigh
Van sijn dwalende party.

Is tot *Gorcum*, en daer neven
Aen 't Gheloof veel quaedt misdreven,
Soo dat daer de Geuffche Bendt,
Die r'Gheloof wilden beletten
Priesters, Dienaers van Godts Wetten,
Hebben wreedelijck gheschendt.

Die stantvastelijck beleden,
Dat op d'aerde hier beneden
In't Hooghweerdigh Sacrament
Door des Priesters woorden krachtigh
Christi Lichaem is waerachtigh
Teghenwoordigh en present.

En dat oock de Kerck des Heeren
Is standtvastigh in een leere
Aen een hoofs ghebiet verplicht,
Door wie dat ons pack der sonden
Kan gheknoopt zijn, oft ghebonden
Door Godts kracht, die ons verlicht.

Dit was, daer ons kloecke helden
In't Gheloof hun ziel voorstelden
Daer voor sijn dees neghenthien
Binnen *Gorcum* in het lyden
Voor't Gheloof begaen te stryden,
En ten *Briel* ghedoodt ghesien.

Naer hun doodt staen hier te mercken
Wonder daeden, wonder wercken,
Die hier voor - ghevallen zyn,
Waer door dat den Heer wilt thoonen
Hoe mildadigh hy wilt loonen

Synder Martelaeren pyn,
Komt dan *Nederlantsche Vrinden*,
Laet u bly, en danckbaer vinden
Dat Godts zeghen heeft ghejont,
Dat ghy in u eyghen paelen
Martelaeren kost behaelen,
Die Godt soo stantvastigh vont.

Dat den Paus der Christen Kercken
Doorde deughden van hun wercken
Hun tot heyligh heeft verklaert,
Steden daer sy zyn gheboren
Looft met my uw' Uyt-verkoren,
Dat elck vreught, en blijshap baert.

Maer *Norberti Heyligh Orden*
Moet hier door ghepresen worden,
En *Francisci* meest ghetal
In den sanck van hunder Chooren
Hunnen lof sal lacten hooren
Soo langh d'aerde dueren sal.

Brussel, die de Roy ghebroeyt heeft,
Die Godts woordt soo sterck verstroyt heeft
Dat hy door standvastigheydt
Heeft 't Marteli-Croon verkregen,
Sal nu al haer gunst beweghen
Tot lof synder heyligheydt.

Dat de *Nederlanders* saemen
Metter daedt en metten naemen
Soo goed' Christen mochten zyn,
Dat sy met dees Heyl'ghe Helden
Hun ziel in Godts handen stelden
Daer al't suer versoet sal zyn.

APPROBATIOE.

W Ordt toeghelaeten dat het Leven vande Hey-
lighe Martelaeren Adrianus en Iacobus der
Ordre van Premonstreyt, beschreven door den Eer-
vveerdighen Heere Ludolphus van Craywinckel,
Pastoor tot Oelegem der Ordre voorschreven in
druck uytghegheven vvorde. Desen 24. October,
1675.

J. LIBERT ABT VAN PARCK.

APPROBATIOE.

H Et Leven ende Martelie vande Heyligen Adria-
nus ende Iacobus Canonicken der Ordre van
Premonstreyt, van het gheselschap der negenthien
Martelaeren van Gorcum, beschreven door Frater
Ioannes Ludolphus van Craywinckel Religieus
der selver Ordre, ende Pastoor van Oelegem, sal
moghen in druck uytghegheven vvorden, als dien-
stich tot vermeerderinghe vande eere Godts in syne
Heylighen. Ghedaen in Antwerpen den 17. De-
cember 1675.

AUB. VANDEN EEDEN
Archidiaken van Antwerpen,
Librorum Censur.

